HET LAND VAN AALST

TIJDSCHRIFT VAN DE
HEEMKUNDIGE VERENIGING
« HET LAND VAN AALST »

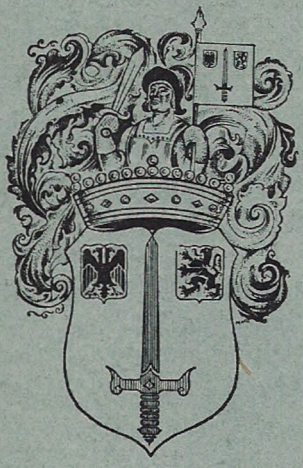

Jaargang XI — 1959 Nr 5

Aan onze Leden!

Men kan het jammer vinden, maar het jaar 1959 is reeds voor een groot deel achter de rug. Hiermede ontvangt U het voorlaatste nummer van deze jaargang van « **Het Land van Aalst** ».

Het beheer van de « Heemkundige Vereniging van het Land van Aalst » **dankt**

haar 300 leden, niet het minst deze, die reeds meer dan tien jaar hun organisatie trouw bleven, en hoopt dat allen dit blijven voor de toekomst;

haar ereleden en steunende leden, die voor het tijdschrift onontbeerlijk zijn.

Aan alle leden een **DRINGENDE BEDE:** stort **onverwijld** uw bijdrage voor 1960, die nog steeds onveranderd **honderd frank** blijft. De redaktie hoopt dat evenveel goedwilligen als dit jaar hun bijdrage **vrijwillig met 20 fr. verhogen.** Bij voorkeur ontvangen wij 200 fr. voor U en een nieuw lid! **Stort heden nog** op postrekening nr. 5869.11, van de « Heemkundige Vereniging van het Land van Aalst », Brussel 19, hetzij uw bijdrage als gewoon lid, hetzij als steunend lid (200 fr.) of als erelid (500 fr.). Zelf storten spaart U en ons last en onkosten.

De molens in het Land van Aalst omstreeks 1575

Onder de middeleeuwse nijverheden, en dit zelfs nog in het begin van de moderne tijdsperiode, nemen de molens een niet geringe plaats in. Dit vooral op het platte land. Waar een bunder land verhuurd was tegen ongeveer 2 pond groot per jaar, was de korenmolen over het algemeen verpacht, naar gelang de uitgestrektheid van het dorp, tegen meer dan 10 pond groot. De hoogste prijs werd betaald te Gavere, nl. 41 p. 8 schell. gr. De gemiddelde prijs voor een oliemolen lag iets lager dan 5 pond groot. Niet te verwonderen dat het grootste aantal molens in bezit werd gehouden door wereldlijke heren en geestelijke instellingen, voor wie zij een bron van inkomsten betekenden.

Trouwens de molens werden in hun werking wettelijk beschermd, zowel in het oude gewoonterecht, als door de plakkaten hieromtrent door keizer Karel V uitgevaardigd. Bij plakkaat van 21 februari 1547 verbood de voornoemde keizer de oprichting van nieuwe water-, wind- en rosmolens, « zonder octroy van de Majesteyt » en dit op straf van boete van 20 Carolus gulden.

In deze bijdrage gaat het om de molens in het Land van Aalst op het einde van de 16e eeuw, zoals die voorkomen, met eigenaars, pachters en verplichtingen in de penningkohieren van 1571-1578, bewaard op het Stadsarchief te Gent.

In de verschillende dorpen van het Land van Aalst waren vier soorten molens te onderscheiden, naar gelang de krachtbron waardoor zij werden in beweging gebracht, nl. **watermolens** (1), soms ook beekmolens genoemd, **windmolens** (2), **ros-** of **paardemolens** (3) en eveneens **stapmolens** (4).

Verder dienen de molens te worden onderscheiden naar de grondstof die zij krijgen te verwerken. Op de eerste plaats komt de **korenmolen,** gebruikt tot het malen van graan. Verder de **oliemolen,** ook genoemd **stamp-** of **slagmolen** (5), of de molen waarin de olie

(1) Waarbij het stromend water de nodige energie levert.
(2) De wind wordt als krachtbron gebruikt.
(3) De molenstenen worden door een paard, soms een ander dier, in beweging gebracht.
(4) Een stap- of tredmolen is de voorloper van de karnemelkmolen en hondenmolen (VERSCHEUREN, M.W.), waarbij trappers het rad in beweging brengen (**Ons Heem,** jg. XII (1957), 1, blz. 8).
(5) Dat slagmolen = stampmolen, blijkt o.m. te Etikhove (P. 1571, 17 r., P. 1572, 19 r.) en dat slagmolen een oliemolen is, blijkt o.m. te Nederbrakel (P. 1571, 24 r., P. 1572, 20 r.) en te Vurste (P. 1572, 16 r., P. 1573, 2 v.). Dat oliemolen en stampmolen sinoniem zijn blijkt te Merelbeke (P. 1571, 22 v., P. 1578, 15 v.) en te Vurste (P.1571, 20 r., P. 1577, 7 r.). — Het onderscheid dat meestal wordt aangegeven is dit tussen een « cooren » en een « slachmeulen », als b.v. te Leupegem : « de schursmeulen

uit lijn- of raapzaad wordt geperst. Eveneens een paar **papiermolens** of papierfabrieken, door water in beweging gebracht. Ook een **vol-** of **vollemolen** te Ninove, in gebruik tot het wassen van wol (Verdam) of walkmolen, waarmee de vezels van een weefsel voller, dichter in een gewerkt wordt (Verschueren). Nog een « **muudtmolen** » (moutmolen ?), om mout of ontkiemde gerst te malen tot moutmeel. Een toponiem te Leupegem wijst op een verdwenen **schorsmolen,** die toen nog werkte buiten het Land van Aalst, nl. te Appels (6) en diende tot het malen van (eiken) schors tot run, ter looiing van leer of als bemestingsmiddel gebruikt. Wat de Heymolen te Overboelare en de wijk IJsmolen te Ronse betreft, hiervoor plaatsen wij een vraagteken (6 bis).

Wat nu de vertegenwoordiging van deze verschillende soorten molens over het Land van Aalst betreft, dient te worden aangestipt dat bij 8 molens (waarvan 4 in eigendom en 4 in pacht worden uitgebaat) niet wordt aangegeven of het gaat om een wind- of om een watermolen. Verder telde men 35 watermolens (8 in eigendom en 27 in pacht) en 25 windmolens (2 in eigendom en 23 in pacht), die naar alle waarschijnlijkheid graanmolens waren (zoals voor de meeste gevallen uit de pachtverplichtingen kan worden opgemaakt), maar waarvan dit niet uitdrukkelijk wordt gezegd.

Er waren 30 korenwatermolens (5 in eigendom en 25 in pacht) en 34 korenwindmolens (5 in eigendom en 29 in pacht) en nog 6 koren (water **of** wind) molens (1 in eigendom en 5 in pacht). Zodat er in totaal voor het Land van Aalst 70 zekere graanmolens waren (11 in eigendom en 59 in pacht), naast 60 vermoedelijke. Hetzij in totaal 130 (21 in eigendom en 109 in pacht).

Er waren 29 waterslagmolens of « stampmolens te water » of « oliewatermolens » of « wateroliekoten » (7 in eigendom en 22 in pacht) en 4 windslagmolens of windoliemolens (3 in eigendom en 1 in pacht) en nog 19 slag- of oliemolens (door water **of** wind bewogen), waarvan 7 in eigendom en 12 in huur werden gehouden. Hetzij in totaal 52 oliemolens, waarvan 17 in eigendom werden uitgebaat en 35 in huur gehouden.

Slechts 3 rosmolens kwamen in deze periode voor, waarvan één in eigendom te Scheldewindeke en twee in pacht, te Balegem en te

---

ende... de nonnenmeulen, alle beede cooren meulenen ende ooc an elcke een stampmeulen » (P. 1571, 23 v.), te Overboelare « den cooren ende slachmuelens » (P. 1571, 20 v.) en passim.
Zodat slagmolen = « molen die draait door den slag van het water, waarvan het rad in beweging gebracht wordt door het stuwend water van onderen of tegen het bovenste derde deel... (Lindemans) », in Ed. DE WOLFS, **Tienen** (1941), blz. 56, naar mijn bescheiden mening, in verscheidene lezingen dient te worden afgewezen. Wat aangevangen met de windslagmolen te Dikkele (P. 1571, 7 r.) en te Lede (P. 1571) ?

(6) « De huydevetters van de stadt van Denremonre houden in hueringhen vander voors. stadt een **wintscorsmeulen** staende binnen Appels » (P. 1572, 10 r.).

(6 bis) Heysmolen = watermolen op een *ede, ey, ei, ee, hee* « water ». IJsmolen schijnt ook een watermolen te zijn, b.v. IJsenpraat = waterweide. (Inlichtingen mij welwillend bezorgd door Z.E.H. A. Lowyck, eindopsteller van Ons Heem).

Melsen. Er waren twee papiermolens, waarvan één in eigendom te Scheldewindeke en één door dezelfde persoon in huur gehouden te St.-Maria-Latem. Er werd een vollemolen in pacht gehouden te Ninove, terwijl te Gentbrugge een eigenaar een moutmolen uitbaatte. Slechts te Aaigem komt een stapmolen in eigendom voor.

Acht pachters van een korenwatermolen waren tevens pachter van een oliewatermolen en twee eigenaars van een korenwatermolen bezaten eveneens een oliewatermolen. Eén pachter van een waterkorenmolen was ook pachter van een windkorenmolen, een pachter van een waterkorenmolen was eigenaar van een korenwindmolen, een pachter van een korenwindmolen hield ook een oliewatermolen in pacht, terwijl de pachter van een korenwindmolen eveneens een rosmolen pachtte. Twee pachters van een korenmolen hielden ook een oliemolen in huur.

Over het ganse Land van Aalst telde men 198 molens, waarvan 46 in eigendom en 152 werden in huur gehouden. Van die molens waren er 93 watermolens (20 in eigendom en 73 in pacht) en 63 windmolens (10 in eigendom en 53 in pacht).

Wie waren de eigenaars van die molens ? Honderd en negentien molens behoorden in eigendom aan leken, vooral dorps- of kasteelheren, en 23 waren het bezit van geestelijke instellingen, veelal abdijen, terwijl voor 6 de eigenaar niet wordt aangegeven of onzeker is (7).

Wat de verspreiding van de molens betreft, stelt men vast dat op de meeste dorpen van het Land van Aalst één of meer molens voorkomen. Voor Geraardsbergen (waarvan geen penningkohieren) ontbreken de nodige gegevens, terwijl andere dorpen wel een molenkouter bezitten, maar er geen attestatie van molens voorkomen. Dit is het geval voor Balegem « ande muelene » (P. 1571, 53 r.), Bambrugge « boven de meulen t'Heddeghem » (P. 1571, 42 r.), Lemberge « aen den muelen » (P. 1571, 10 r.), Liedekerke « op de mulen veldekens », « ter Mulen » (P. 1571, 6 v.), Melle « te muelen » (P. 1572, 16 r.), Nederboelare « beneden den muelen » (P. 1571, 16 r.), Nieuwerkerken « achter den wintmolen » (P. 1572, 108 v.), Ruien « te Muullen » (P. 1577, 28 v), St.-Maria-Horebeke « an de muelene te Maeleghem » (P. 1572, 49 v.), Steenhuize « ande wintcooren muelen » (P. 1571, 45 r.), Strijpen « ande slachmuelen te Cnutseghem » (P. 1571, 5 v.), Volkegem « de wintmuelen cautere » (P. 1571, passim) en Wijnhuize « op Dauwermuelen » (P. 1571, 10 r.). Volgende dorpen bezitten evenmin een molen : Bottelare, Erwetegem, Grotenberge, Heldergem, Herdersem, Hillegem, Landskouter, Mespelare, Moerbeke, Moortsele, Nederzwalm, Nieuwenhove, Okegem, Oosterzele, Rozebeke, Schelderode, Schendelbeke, Semmerzake, St.-Blasius-Boekel, St.-Kornelis-Horebeke, Steenhuize, Teralfene, Vlekkem, Voorde, Waarbeke, Welle, Zarlardinge, Zonnegem en Zottegem.

Aaigem telde 2 korenmolens, 1 oliemolen en 1 stapmolen, Aalst

(7) Zo wordt te Elst voor 1571 als eigenaar van de molen een klooster aangegeven en voor 1577 de graaf van Lalaing.

6 korenmolens en 4 oliemolens, Amengijs 1 oliemolen, Appelterre 1 korenmolen, Aspelare 1 korenmolen en 2 oliemolens, Baaigem 1 korenmolen, Balegem 1 korenmolen, Bavegem 1 korenmolen, Beerlegem 2 korenmolens, Berchem 1 korenmolen en 1 oliemolen, Borcht-Lombeek 1 oliemolen, Burst 1 korenmolen, Deftinge 1 korenmolen, Denderhoutem 1 korenmolen, Denderleeuw 1 korenmolen en 1 oliemolen, Denderwindeke 1 korenmolen, Dikkele 1 oliemolen, Edelare 1 korenmolen, Elst 1 korenmolen, Ename 1 korenmolen, Erembodegem, 1 korenmolen, Erpe 1 korenmolen en 1 oliemolen, Etikhove 2 korenmolens en 1 oliemolen, Gavere 1 korenmolen, Gentbrugge 1 korenmolen, 1 oliemolen en 1 moutmolen, Gijzegem 1 korenmolen, Godveerdegem 1 korenmolen, Gontrode 1 korenmolen en 1 oliemolen, Grimminge 1 korenmolen, Haaltert 2 korenmolens, Hemelveerdegem 1 korenmolen, Hermelgem 1 oliemolen, Herzele 2 korenmolens, Hofstade 2 korenmolens en 2 oliemolens, Iddergem 1 korenmolen, Idegem 1 oliemolen, Impe 2 korenmolens en 1 oliemolen, Kwaremont 3 korenmolens, Lede 2 korenmolens en 1 oliemolen, Leeuwergem 1 korenmolen, Lemberge 1 korenmolen, Letterhoutem 1 korenmolen, Leupegem 2 korenmolens en 2 oliemolens, Lieferinge 1 korenmolen, Maarke 2 korenmolens en 1 oliemolen, Mater 1 korenmolen en 1 oliemolen, Meilegem 1 oliemolen, Melden 5 korenmolens, Melsen 2 korenmolens, Mere 2 korenmolens en 1 oliemolen, Merelbeke 3 korenmolens en 1 oliemolen, Michelbeke 1 korenmolen, Moorsel 1 korenmolen en 1 oliemolen, Munkzwalm 1 korenmolen, Munte 1 korenmolen, Nederbrakel 2 korenmolens en 1 oliemolen, Neigem 1 korenmolen, Ninove 3 korenmolens, 1 oliemolen en 1 vollemolen, Nukerke 6 korenmolens, Onkerzele 1 korenmolen, Oombergen 1 korenmolen, Oordegem 1 korenmolen, Opbrakel 1 korenmolen, Ophasselt 3 korenmolens en 1 oliemolen, Orroir 1 korenmolen, Outer 1 korenmolen en 1 oliemolen, Overboelare 2 korenmolens en 1 oliemolen, Parike 1 korenmolen, Paulatem 1 korenmolen en 1 oliemolen, Pollare 1 korenmolen, Ressegem 1 korenmolen en 1 oliemolen, Roborst 1 korenmolen en 1 oliemolen, Ronse 6 korenmolens en 2 oliemolens, Rosenaken 1 korenmolen, Scheldewindeke 2 korenmolens, 1 oliemolen en 1 papiermolen, Schoonaarde 1 korenmolen, Schorisse 1 korenmolen, Serskamp 1 korenmolen en 1 oliemolen, St.-Antelinks 1 korenmolen, St.-Denijs-Boekel 1 korenmolen, St.-Goriks-Oudenhove 1 korenmolen, St.-Lievens-Esse 1 korenmolen en 1 oliemolen, St.-Lievens-Houtem 1 korenmolen, St.-Maria-Latem 1 papiermolen, St.-Maria-Lierde 1 korenmolen, St.-Maria-Oudenhove 2 korenmolens, St.-Martens-Lierde 2 korenmolens, Smeerebbe 1 korenmolen, Strijpen 2 oliemolens, Velzeke 1 oliemolen, Viane 1 korenmolen en 1 oliemolen, Vlierzele 1 korenmolen, Vloerzegem 1 korenmolen, Vurste 1 oliemolen, Wanzele 1 oliemolen, Welden 1 korenmolen en 1 oliemolen, Wichelen 2 korenmolens en 1 oliemolen, Wieze 1 korenmolen en 1 oliemolen, Woubrechtegem 1 korenmolen, Zandbergen 1 korenmolen en 2 oliemolens, Zarlardinge 2 korenmolens, Zegelsem 1 oliemolen en Zulzeke 1 korenmolen.

Mag men spreken van molenaarsgeslachten ? Hiertoe zou het onderzoek zich dienen uit te strekken over een langere periode en

zelfs over aangrenzende dorpen van het Land van Aalst. In ieder geval worden dezelfde familienamen aangetroffen op meer dan een molen.

Dieric **van den Berghe** (in 1577 Pieter en Jan) was molenpachter te Gavere, Jan (in 1577 zijn zoon Gillis) pachter te Godveerdegem en een andere Jan pachter te Moorsel.

Jan **Bogaerts** pachtte te Appelterre en Pieter Bogaert te Lieferinge.

Adriaen en Hans **van Brueseghem** pachters te Elst, Pieter p. te St.-Goriks-Oudenhove en Adriaen p. te Grimminge.

Joos **van Boscstale** p. te Ressegem en Antonis p. te Vlierzele.

Lieven **de Clerck** p. te Aalst, Frank p. te Denderleeuw en Bauwen eigenaar te Ronse.

Hercules **de Coninck** p. te Zulzeke en W^m^ **de Cueninck d'aude** eig. te Ronse.

Joos **van den Driessche** eig. te Dikkele en W^e^ Andries p. te Melden.

Franchois **van Erdeboyeghem** p. en Mattheus eig. te Ophasselt.

Simoen **van den Hecke** p. te Balegem en Arent p. te Burst.

Pieter **de Hase** p. te Maarke en Franchoys p. te Opbrakel.

Lieven **de Keysere** eig. te Nukerke en Daneel eig. te Scheldewindeke en p. te St.-Maria-Latem van een papiermolen.

Simoen **van Lierde** p. te Hemelveerdegem, Mattheus p. te Oombergen, Lievin p. te St.-Maria-Oudenhove en te St-Maria-Lierde en Adriaen eveneens p. te St.-Maria-Lierde.

Jan **de Mueldere** p. te Haaltert en Pieter de Mulder p. te Etikhove.

Willem **Merpoel** p. te Maarke en Gillis eig. te Zegelsem.

Jacob **van der Nieuwerburch** p. te Haaltert en eig. van een trapmolen te Aaigem en Joos p. te Herzele.

Lieven **de Nul** p. te Impe, Jaspar p. te Lede en Lieven p. te Serskamp.

Pieter **de Smedt** p. te Ename, Cornelis p. te Erpe en Roger eig. te Lede.

Lucas **van der Smessen** eig. te Munte en Pieter eig. te Scheldewindeke.

Pieter **Tucswert** z. Joos p. te Impe en Joos p. te Wichelen.

Antuenis **Violetten** p. te Bavegem, Lievin p. te Gontrode en Gillis eig. te Letterhoutem.

W^e^ Jan **van Wassenhove** eig. te Aaigem, Jan p. te St.-Lievens-Houtem en Joos p. te Woubrechtegem.

Verder :

Pieter **de Boc** p. te Mater en eveneens Pieter de Bock p. te Welden.

Jan **van Hughevelde** eig. te Ophasselt en p. te Vloerzegem.

Jacop **van Mighelbeke** p. te Aspelare en p. te St.-Antelinks.

Arnoul **Renart** p. te Amengijs en p. te Rozenaken.

Jan **van de Vijvere** p. te Strijpen en eig. te Velzeke.

Lijst van de molens

AAIGEM

Jan Scollaert gebruyct als proprytarijs eene behuysde stede metten huysse scuere stallen met **eenen watermuelen coorenmuelen,** daerop staende, groot metten erven 75 roeden ende vanden syden vander beken **eenen slachmuelen** metten erven gr. 75 r. Al tsamen gextymeert up 8 pont gr. tsrs (P. 1571, 79 v.).

De Wed. Jan van Wassenhove gebruyct als propryetaris **den watermolen** te Dallen met ontrent 10 r. erven metten huyse scuere stallen ende andere sijne toebehoorten daer op staende tsamen gextymeert up 8 p. gr. tsrs (P. 1571, 79 v.).

Jacop van den Nyerwerburg ghebruct als propryetarijs een huys daer **eenen stap muelen** in staet metten erven gr. 6 roeden ghetymeert up 2 pont gr. tjrs (P. 1571, 79 v.).

AALST

Mathijs Henricx hout in pachte van de hoors van Triestram van den Neste **eenen watermuelen** midts huys ende schuere tsjrs voor 8 pond gr. (P. 1572, 66 v.).

De We van Jan van der Cammen es houdende in pachte van mevrouwe van Immersele **den vorsten Watermolen** staende up de riviere van den dendere midts sekeren meersch tsiaers voor 26 p. gr. in ghelde ende een sack coorens up 22 schell. gr. es 27 p. 2 schellingen groot tsrs (P. 1572, 52 r.).

Daneel Coucke es houdende in pachte van Jan de Hertoghe, ontf. van den C^{o} Maj^{t} eenen van **de twee middelste watermeulens** tjrs voor 28 p. gr.; den anderen van den voorschr. muelens in pachte houdende Joos de Smet voor de somme van 25 p. tsiaers, daenof dat de Godshuyse van Vorst competeert het derde, welcke derde Jooris van den Eetvelde ende Adriaen de Pape fs Hendricx metter thiende ende andere gronden van erven den voors. godshuuse toebehoorende bij heml. in tcapitele van de pacht overgebracht es. Dus alhier maer de twee deelen 16 p. 13 schell. 4 gr. (P. 1572, 52 r., v.).

Jan Zeghers es haudende in pachte van m^{e} Franchous van Zeebrouck de twee deelen vanden **achtersten muelen** staende up de dendere deser stede tsrs 12 pont gr. — Her Olivier de Bloyere, pbre es competerende de helft van dander derde makende een seste in adevenente van de ander en twee deelen beloopende 3 p. gr. tjrs — Den helegeest deser stede es competerende een gelyck sestendele van den zelven muelen twelc als vueren es getauxeert up 3 p. gr. (P. 1572, 52 v.).

Jan van Nuwenhove is houdende in pachte vanden Roosen **eenen cooren ende oliemuelen** gheleghen te Mijlbeke daer vueren hij jaerlicx gheven moet neghen sacken coorens, getauxeert up 12 schell. gr., 1 ame [inhoudsmaat van o. 155 l. — Verschueren] olie up 3 p. 10 schell. gr., 400 lysaetbroot up 6 schell. gr. thondert. Compt tsm. 14 p. 12 schell. gr. (P. 1572, 59 r.).

Lieven de Clerck es houdende in pachte van Michiel vanden

Ende seker **oliemuelen** midts zekeren meerschs daerneven ghelegen tsrs 11 p. 1 schell 4 gr. (P. 1572, 53 r.).

Joannes Gooris es houdende in pachte van Louys van Dorst **eenen slachmuelen** staende up de oude dendere tjrs 7 p. 15 schell. gr. (P. 1572, 78 r.).

AMENGIJS

De Arnoul Renart fermier du **tordoir d huille** de St Pierre mollin duquel il rendt par an a madame la doagiere de Oroisilles la somme de 48 p. parisis (P. 1571, 12 r.).

APPELTERRE

De We Jan Bogaerts houdt in pachte van den prelaet van Nieneve **eenen wintmolen** metter behuysder stede daertoe behoirende tsrs voor 72 p. (par.) (P. 1571, 8 v.).

ASPELARE

Jacop Mighelbeke bewoont **een watercooren muelene** metten huyse ende erve groot 40 r. gheestimeert up 60 p. parisis tsrs (P. 1572, 22 v.).

Adriaen Oyr bewoent een behuysde stede met **een waterstampmuelen** al tsamen groot 1 dachw. ende half, gheestimeert tsrs up 30 p. par. (P. 1572, 29 r.).

Meersch bij den **slachmuelen** van joncheer Huybrecht van Odaert (P. 1572, 22 v.).

BAAIGEM

Lievin van den Zompele haut in pachte vander C° M^{t} bij rechte van confiscatien **de cooren wintmuelene** te Baeyghem over 16 p. gr. tjrs ende bovendien te onderhaudene tsijnen perycle tselve onderhaut gheextimeert up ghelycke 16 p. gr. tjrs. Tsamen 384 p. parisis (P. 1571, 37 v.).

BALEGEM

Simoen van den Hecke heeft staende op tgoet theesseghem een **rosmuelene,** een brauwerie ende schuerkin hem toebehoorende gheeft weert tsrs 21 schell. gr. (P. 1571, 28 r.); ... een **perdemuelene,** een camme en schuurken (P. 1577, 23 v.).

Het goed t' Essegem is eigendom van Jonkheer Jaak Bets.

BAVEGEM

Antuenis Violetten in pachte van mijnheere van Ste Baefs **de watermuelen** te Baveghem met 4 dachw. gronts omme 87 p. parisis mits dwijngelt ende heerl. renten daerine (P. 1571, 9 r.).

BEERLEGEM

Joos Boenbeke in pachte van joncheer Loijs de Rodouan, heere van Beerleghem **een cooren wintmuelen** voor 156 p. parisis ende **een coorenwatermuelen** met 3 dachw. landts voor 216 p. parisis (P. 1571, 8 r., P. 1577, 3 v.). — Joos Boenbecque es haudende een wind-

muelen van de heere van Beerleghem die hij jaerlicx huert 14 p. gr. Dies heeft de zelve heere tzijnen laste den muelensac, den steenbulc ende de asse (P. 1556, 6 r.).

BERCHEM

Jan de Faconier hout in pachte van den heere van Berchem **de cooren muelene** aldaer jaerlicx vuer 144 p. parisis (P. 1571, 29 r.).

Olivier Calle erfachtich van een dachw. landts ligghende up den muelezavele met **een olymeulene** daer up staende ghest. al tsamen 53 p. parisis (P. 1571, 7 v.).

BORCHT-LOMBEEK

Jan de Mol hout in pachte van den cloostere van Nienove **een slachmuelen** met zijnen toebeh. groot 4 dachtw. om 19 rinsgulden (P. 1571, 3 r., P. 1577, 2 v.).

BURST (of Zonnegem)

Arent van den Hecke in pachte van minen heere van Montoij **de Wintcooren meulene** omme 11 p. groot tsrs (P. 1571, 21 v.).

DEFTINGE

Anthuenis Coolins houdt in pachte van Hubrecht Pennewaert een behuyst stedeken **te watermuelen** (P. 1572, 13 r.).

DENDERHOUTEM

Adriaen de Beelde houdt in pachte van joncheer Reijnaert de Beijne **eenen wintmolen** ghestaen up de heerlicheijt van Resseghem tsrs voor de somme van 24 p. gr. (P. 1571, 1 r.).

In het Cartularium van S. Adriaansabdij te Geraardsbergen, 1366, 3 v., wordt een molen genoemd — juxta molendinum — te Lebeke.

DENDERLEEUW

Franck de Clercq hout van mijnheer van Liedekercke de **watermeulens** met zijn toebehoirten tsiaers voer 67 p. 13 schell. 4 den. gr. (P. 1571, 17 r., P. 1577, 20).

Een toponiem wijst op een verdwenen slagmolen op de wijk Bakergem : « meersch **inden slachmeulen** » (P. 1571, 35 v.), geattesteerd in het fonds Rekenkamer (AR. Brussel), a° 1473 : « molin nommé en flamand de **slachmolen** van Bakerghem ».

DENDERWINDEKE

Lauwerijs vanden Eetvelde houdt in pachte van Mr Jan Booete een behuysde stede groot 3 dachtw. ghel. te Vreckem daer inne dat staet **een watermoleken** en gheldt tsamen tsaers 54 p. (par.) (P. 1571, 6 r.).

In het fonds Bisdom Gent (Ra. Gent), M. 100, a° 1604, wordt in een testament, een rente geheven « op **de wintmuelen** van Denderwindeke », eigendom van de heer van Wedergrate.

DIKKELE

Joos van den Driessche in herven **eenen wintslachmuelen** ghetaxeert up 36 p. parisis tjrs (P. 1571, 7 r.).

EDELARE

Pieter van Stricht houdt in pachte van voorn. heere (van Pamele) **een cornemuelene** voor thien p. gr. tjrs. Den zelven moet noch de moelen onderhouden dat beloupt boven et goet doen vanden houte dat mijnheere den zelven toelaet 12 en noch vijf mudde mauter cornne ghet(auxeert) tmudde de somme 3 p. gr. tsamen (P. 1578, 11 v.).

ELST

Racke de Hont haut in pachte **de vindmolen** van Elst van de clooster van Flynis ende huerense tsaers 13 p. gr. en voor eenen pot wijns ofte gods penning sestien pont gr. (P. 1571, 9 r.); — Adriaen ende Hans van Brueseghem hauden in pachte van den grave van Lalaing die wintmuelene van Elst en huerense tjrs 360 p. parisis (P. 1577, 7 r.).

ENAME (of **Nederename**)

Pieter de Smedt es haudende in pachte van den prelaedt van Eename **een wintmuellene** ghen. **de muellenne Scatackere,** voor 72 p. parisis en 5 mudden rochs + 9 pond groot wijngeld; ... alles samen jaarlijks 456 p. parisis (P. 1571, 15 r.).

EREMBODEGEM

Raes Kieckens fs Pauwels hout in pachte zeker behuyst pachtgoet gr. 15 bunder metgaders **eenen beeckmuelen** van der selver mevr. (van Gruenenbriele) 15 p. gr. in gelde 11 sacken terwen op 20 schell. gr. den sack, es 11 p. gr. tvlas tot 20 gr. den steen, es 5 schell. gr., tjrs 26 p. 5 schell. gr. (P. 1571, 9 r.); — Goet dat men noumt Thale ... ende watermolen, Rentenboek van Groenenbriel, a° 1418, 28 v.

Verder is er spraak van een windmolenkouter en dit reeds in 1344: « l. op de Wintmuelencoutere t'Erenboudeghem » (RA. Brussel, Trés. Ch. Fl., I, nr 959).

ERPE

Cornelis de Smet houdt in pachte van mejoncvrouwe de we van wijlen joncheer Ghysbrecht du bosch **een watermolen** te Cottem metten berghe ende vivere ende eenen cleenen hoplochtinck tsiaers voor 10 p. gr. in ghelde ende 1 sack coorens ghetauxeert te 20 schell. gr. es 11 p. gr. (P. 1572, 1 r.).

Adriaen Rollet hout in pachte van joncker Henrick du Bosch **een slachmeulen** anden Ooneghem tsrs voor 4 p. gr. (P. 1571, 7 v.). — « de slachmolen » (Hospitaal Aalst, 14e e., 3 r.).

ETIKHOVE

Joos de Merlier fs Fransois haudt in pachte van joncheere Jan

van Ladeuse **de watermolene** midts een behuusde stede groot 2 dachw. 75 r. voor 13 p. gr. vlaems tjrs (P. 1571, 25 v.).

De We Colaert haudt in pacht van joncheer Jan van Ladeuse **de windmuelene** muelendam metg. twee dacht lants daermede gaende ende 60 r. lants daer dmuelenhuus opstaet voor 14 p. gr. Vl. ende 6 halster coorens tsrs ghextemeert 19 p. 4 schell. par. ende voor donderhaut van cammen spillen boomen scheen ende de slete vande steenen 6 p. par., compt tsrs 194 p. par. (P. 1571, 10 r.).

Pieter de Mulder haudt in pachte van Bartholomeus de Merlier **de slachmuelene** hanghende up de beke te Gansbeke voor 42 p. par. tsjrs (P. 1571, 17 r.); — ... de stampmuelene te Ghansbeke voor 42 p. par. tjrs midts noch van godtspenning verhoocht 24 p. par. ghedeelt over de neghen jaeren (P. 1572, 19 r.).

GAVERE

Dieric van den Berghe haut in pachte vander C° M^t (van graaf Egmont) **de Cooren wintmuelen** van Gavere voor 300 p. tjrs. Item heeft hij pachter tsijnen laste te onderhouden de voors. muelen van Gaver van tguent datter zoude moghen noodzakelic wesen zonder afslach van zijn pacht tselve onderhauden ghestimeert 200 p. par. tjrs (P. 1571, 59 v.); — Pieter van den Berghe en Jan van den Berghe... (P. 1577, 3 v.).

GENTBRUGGE

Lieven Garnaey ende Lievin de Backer hauden **eenen coren muelene** den wal metter eerfve groet ontrent een dachw. en es gheextimeert 6 p. gr. (P. 1572, 9 r.).

Ariaen de Coeman haut **een oliemuelene** met een huuskin ende drie aude buenderen oelic lant ende es tsamen gheextimeert 7 p. gr. (P. 1572, 9 r.).

Pieter Mattheeus haut **een muudtmuelen** voor de Keyserpoorte metten walle ende eerfve groet 1 d. 25 r. ende es gheextimeert jaerlix weert zijne 6 p. gr. (P. 1572, 9 r.).

« **aen speys muelene** » (P. 1572, 12 r., 13 r.).

GERAARDSBERGEN

De watermuelne te Gherondsberghe gheh. **de muelne van Zottighem** (AR. Brussel, fonds Rekenkamer, a° 1405, 18 v.).

GIJZEGEM

Adriaen van Langhenhove haut in pachte van joncheere francois van Maerck heere van Ghiseghem een zijn behuust pachtgoet gr. 41 b. 1 d. 50 r. ende eene zijne **wintmuelen**... (P. 1571, 15 v.).

GODVEERDEGEM

Jan van den Berghe ghebruuct in pachte uter hant van Bartholomeus Wiels ontfanghere van den lande ende vrije eyghendomme van Sotteghem (eigendom van de heer van Zottegem, gekonfiskeerd) **de cooren wintmuelen** te Godverdeghem tsrs voer 216 p. parisis

(P. 1572, 21 v.); — Gillis vanden Berghe fs Jans... in pachte van Mevrauwe de princesse van Gavre, gravinne van Egmont, de wintcorenmuelen (P. 1577, 1 r.).

GONTRODE

Lievin Violette haut in pachte van joncheer Joos van Grijsperre, heere van Eeghem ende van M^r^ Guill. van Goux, ruddere heere van den lande van Wedergrate, tesamen heere van den Abbeele, twee huerlieder **watermuelenen,** deene **coorne** ende dander **slachmuelene** metter toebehoerten voor 12 p. 1 schell. gr. tjrs, midts daerinne sijn onderhaut gherekent (P. 1571, 2 v.). — « lieu nommé te Muelen » (AR. Brussel, fonds Rekenkamer, a° 1405, 37 r.).

GRIMMINGE

Adr. van Brueseghem haudt van (den) cloostere van Beaupret **den Wintmuelen** van Griemeghem tjrs om vijf muede coorens ende tzelve gheestimeert op 14 p. 8 schell. tmudde es 72 p. (parisis) (P. 1571, 5 v.).

HAALTERT

Jan de Mueldere houdt in pachte van joncheer Corn. Cabeliau **eenen wintmuelen** tjrs voor 32 sacken coorens ghetauxeert in advenant van 22 schell. gr. den zack. Loopt in ghelde ter somme van 35 p. 4 schell. gr. (P. 1571, 47 r.). — « meersch onder de molen int Mespelrot » (Schepenboeken van Haaltert, a° 1444, 6 r.).

Jacop van der Nieuwerburch houdt oick in pachte van Bouwen vander Nieuwerburch **eenen watermolen** ghestaen ende ghelegen te Guetegem tsrs voor 3 p. gr., twee zacken terruwen ghetauxeert up 24 schell. gr. den zack ende zes zacken coorens den zack ghetauxeert up 22 schell. gr., compt tzamen in ghelde 12 p. gr. (P. 1571, 47 r.). — « à Goteghem emprès le molin » (AR. Brussel, fonds Rekenkamer, a° 1389).

HELDERGEM

Geen molen komt voor in de penningkohieren; a° 1459 wordt aangegeven « **watermolen van Rotchelaer** » (AR. Brussel, Trés. Ch. Fl.).

HEMELVEERDEGEM

Simoen van Lierde haudt van sijne broeders ende susters **een chooren wintmuelen** deser prochie ghestaen bij Keyberch jaerl. voer 22 p. gr. es in ponden parisis 264 p. par. (P. 1577, 5 r.).

HERMELGEM

Willem Callaert in pachte van Hcx Callaert **een oliewatermuelene** metten vivere ende dreve groot een dachw. dat hij jaerlix huert 28 p. 16 schell. parisis (P. 1571, 1 v.). — « inden driesch theermelghem **bijde slachmuelene** » (Ra. Gent, fonds Bisdom, M. 41, Armenrenten a° 1563, 8 r.).

HERZELE

Joos van der Nieuwerburch in pachte van mer vrauwen van Heerzele **de cooren wint** ende **waeter muelen** omme 40 heesselsche zacken tsiaers maecdt in ghensche maete 12 mudde 9 halstere (P. 1571, 21 r.).

HOFSTADE

Simoen Pasman haut in pachte van joncheer Adriaen de Paepe ontfanger van de confiscaetie **een coorenmeulen** ende **slachmuelen** staende beede up de beke mitg. een behuust stedekin daeran gheleghen toebehoort hebbende Joanna Spliters, tsamen voor 12 p. gr. tsrs in ghelde mitg. noch 4 vaeten terwen, 14 vaeten coorens 36 schell. par. in ghelde en een cappoen jaerlicx der wte gaende, comt tsamen de terwe gheestimeert up 8 schell. 8 gr., tcooren 25 schell. 8 gr., de cappoen up 8 gr. (P. 1571, 137 r.). — « **aen de kerchof molen** » (Ra. Gent, fonds Hofstade, Cijns- en Rentenboek van S. Waudru, a° 1463, 9 v.).

Antheunis Michiels bringht over in proprieteyte beede zijn **muelens** wesende den eenen van dien **eenen coorenmeulen** ende den anderen **eenen slachmeulen,** staende binnen dezer prochie op de beke, gheheeten **den Overmuelen,** gheestimeert up 13 p. 3 schell. 2 gr. tsrs (P. 1571, 135 v.). — « van den overmolen » (AR. Brussel, kerkelijk fonds, Vorst, nr 7392, a° 1384, 26 r.).

IDDERGEM

Pieter van der Heyden hout in pachte van den cloostere sinte Cornelis te Nienove **eenen beeckmolen** up deene tsrs voor 8 p. gr. en twee sacken en half coorens getaxeert up 2 p. 10 schell. gr., samen 10 p. 10 schell. gr. (P. 1571, 1 v.).

IDEGEM

Cathelijn de Drijvere vertooght dat hij heeft van den cloostere van St Adriaens **den slachmuelen** te Bulleghem (P. 1572, 12 v.).

IMPE

Pr Tucswer houdt in pachte van Joos Tucswer zijnen vadere **eenen cooren wintmuelen** met een cleen huysken en scuerken metg. de meulenberch tsamen groot 20 roeden voor 6 p. gr. tjrs (P. 1571, 10 v.).

Lieven de Nul houdt in pachte van Pr de Lantmeter **eenen cooren** ende ook **eenen slachmuelen** ghestaen deen neffens dander up de beke voor 6 p. gr. in ghelde, 2 aelstersche sacken coorens gepresen up 2 p. 4 schell., noch eenen sac terruwen gepresen up 1 p. 6 schell. gr., noch een hondert lysaet broodts gepresen up 4 schell. gr., noch 6 stoopen smouts gepresen up 10 schel. gr., es tsamen 10 p. 6 schell. gr. (P. 1571, 10 r.).

KWAREMONT

Pieter van der Poort haudt in pachte van Antheunis del Valin

eene coorene watermeulene, de welcke verpacht es hier voren met ander goet jaerl. voor 96 p. parisis (P. 1577, 48 r.).

Rougier Aelgoet haudt in pachte van Jacques van Ghersdale **eene Coorenwatermeulene** jaerl. voor 80 p. parisis (P. 1577, 48 v.).

Jan Steurbaut haudt in pachte van mevrauwe van Croisillis **eenen wintcoorene meulene** metten dam, jaerl. voor 96 p., mits noch 5 p. par. voor den wint ende 8 schell. par. tsrs van renten (P. 1577, 48 r.).

LEDE

Philips Maerschalc houdt in pachte van den heer van Lede **eenen cooren wintmuelen** gestaen binnen dese prochie voor 14 p. gr. sjrs in ghelde ende bovendien gaf voor eenen potwijns date van huerin, een jonc ruynpeert ghetauxeert op 6 p. gr. eens, dezelve ghedeelt op zijnen termijn van IX jaeren es over dit jaer 13 schell. 4 gr., compt tsamen 14 p. 13 schell. 4 gr. tsrs (P. 1571, 30 r.). — « lant an de wintmolen » (Rentenboek van de kerk, a° 1448, 18 v.).

Jan de Vleeschauder haudt in pachte van Tusschenbeken **eenen cooren watermuelen** ghestaen binnen desen prochie gheh. **Rabbens Rode** voor 9 sacken ende eenen halfven coorens, den sac ghepresen up 1 p. 4 schell. gr. es 11 p. 8 schell. gr., noch 13 vaten terruwen gepresen up 1 p. 8 schell. 2 gr., noch 200 eyeren gepresen up 2 schell. 8 gr. es tsrs 12 p. 18 schell. 10 gr. (P. 1571, 31 r.). — In 1266 door Jan van Lede en zijn echtgenote geschonken aan het voornoemde klooster van Tussenbeken.

Roger de Smet in erfve **eenen wintslachmuelen** ghestaen up de coutere (P. 1571).

LEEUWERGEM

Pieter van den Abbeele in pachte van mijnder vrauwen de gravinne van Hautkercke **de wintcooren meulene** te Leeuwerghem die hij tsjrs huert 24 p. gr. (P. 1571, 24 v.).

LEMBERGE

Jacop Brackman besit in pachte van Lievin van Gansberch ende Merten de Vos **de wintmuelen** te Lemberghen voor de somme van 7 p. 19 schell. gr. tjrs (P. 1571, 6 r.).

LETTERHOUTEM

Gillis Violetten brinct over in pachte ende zom in erfven **de wintcooren meulene** te Letterhautem dewelcke tsamen ghetaxeert es naer advenant zevene mudde mautcoorins ghendsche mate ende die gheextimeert ten 33 p. 12 schell. par. tmudde, es tsamen midts 6 p. par. over de cheins van den Muelenberghe 241 p. 4 schell. par. (P. 1571, 18 r.).

LEUPEGEM

Matthijs de Cnijf heijt in pachte jeghen d abdesse van Maegdendale **eenen meulen** gheh. **de schursmeulen** ende noch **een meulen**

gheh. **de nonnenmeulen** alle beede **cooren meulene** ende ooc an elcke **een stampmeulen** ende noch een meulen gheh. **de neirste meulen** ligghende in de prochije van Melden ende noch ontrent 3 bunder lant ende gheweet... al tsamen huerende voor 192 p. parisis in ghelde ende 20 mudde mesteluyns ende noch 4 tonnen olije, raepolye oft Lysaetolye, tcooren ghextimert 33 p. 12 schell. par. elc mudde, ende dolye 36 p. par. elcke tonne, comt al tsamen 1008 p. parisis (P. 1571, 23 v.). In 1578 wordt het koren getakseerd op 48 p. het mudde en de olie op 48 p. de ton (P. 1578, 18 r.).

LIEFERINGE

Pieter Bogaert houdt in pachte van mijnen heere van Neyghem **eenen wintmolen** staende op Lieffringhen tsjrs voor 25 sacken coorens ende eenen sack terruwen, ghetauxeert up 8 p. par. den sac ende een sack terruwen op 12 p, compt samen 212 p. parisis (P. 1577, 3 v.).

MAARKE

Pieter de Hase haut in pachte van mijnheere van Maarke **zijn cooren watermuelen** hanghende bij der kercken van Maercke voor 13 p. gr. (P. 1573, 1 r.); — « ande muelen te Gansbeke » (Ibidem).

Olivier Ketele mulder van den borch haut in pachte van mijnen heere den grave van Lalaing **zijn cooren watermuelen** hanghende up de beke ter borch voor 8 mudden ende 6 halster coorins tjrs, het cooren ghextimeert op 12 schell. par. elc mueke, compt int gheheele in ghelde 20 p. gr. (P. 1573, 3 v.); — « bijden muelen ter borch » (Ib., 3 r.).

Willem Merpoel haut in pachte van mijnheere van Maerke een behuysde stede met **een slachmuelen,** vijvere ende gheweedt groot tsamen in een beloope zodat ghestaen ende gheleghen es 2 bunder en een half voor 63 p. parisis (P. 1573, 11 r., v.); — « bij den oliemuelen te Maerke » (Ibidem, 17 v.).

MATER

Pieter de Boc ende Remeus Ausins hauden in pachte **de wintmolen** te Matre toebehoerende den grave van Lallaing tjrs 33 p. gr. ende 2 p. par. (P. 1571, 16 r.); — Remeus Ausins ende Remeus van Helleputte... in pachte... voor 384 p. par. (P. 1577, 20 r.).

Gillis van den Gucht haudt in pachte een oelyc **ollecot** up een beke staende, tjrs 18 p. parisis (P. 1571).

Verder nog molentoponiemen : « ande **molen t oossche** », « **toissche** » (P. 1571, 9 v., P. 1577, 31 r.); « ande **muelen thoilbeke** » (P. 1571, 36 r.); « up de molen cautere te tiesnoven » (P. 1571, passim).

MEILEGEM

Jan de Brouc in eerfven **een waterolymuelene** met een half buender vijvere, gheweet ende ghers daeran geheleghen ghextimeert jaerlix tsamen 51 p. 10 schell. parisis (P. 1571, 15 r.).

MELDEN

Den Cloosteere van Maeghdendale es erfachtich van **eenen wintmuelen** metten damme, staende up de Waerde, gheextemeert jaerlick een hondert 44 pond parisis (P. 1574, 38 v.).

Pieter van Seymortier ende Frederich van den Bruele hauden in pachte van den heere van Pamele **een wintmeulen** staende up de savele ditte jaerlicx voor 11 p. gr. ende bovendien moeten zij al drayende werck zonder afslach van pachte onderhauden, twelcke es gheextimeert 8 p. tsrs weert te zijne (P. 1579, 6 r.); — Steven van der Schelde... pacht voor 10 p. gr. (P. 1577, 22 v.).

Jacop Spelers fs Joos haut in pachte van Rolant van den Heede tgoet ter muele groet 3 buendre met **een watermuele** metten huusse, schuere jaerlick voor 126 p. parisis (P. 1574, 8 r.); — Pieter Cnudde... in pacht van Roelandt van den Heede zijn schoonvader... (P. 1577, 12 v.).

Ooers Joos Speleers hauden inden pachte van joncvr. Kathelijne van Hoelbroucke een pachtgoet ligghende ande Spelecautere... **een watermuele (coerenmolen)** groot 18 buendre 3 d. 25 r. (P. 1574, 24 r.); — Pieter van de Putte... pacht (P. 1577, 19 r.).

De We van Andries van den Driesschen haut in pachte van Roelant van den Heede, van Joris ende kindre Pieter van den Heede, midts gaeders joncvr. Lowyse van Oroir en jonckvr. Klausyne sKemels een pacht ghoet ghen. tgoet ten Broucke... met **een watermuele, coerne moelen**... (P. 1574, 31 v.); — Pieter van Pevenage houdt in pachte... een watermuelene corne muelene (P. 1577, 18 v.).

MELSEN

Gillis Scheufve fs Gillis van den heerre van Melsene **een cooren wint** ende **peerde muelene** voor acht Ghenssche mudden coorens gepresen elck mudde 2 p. 16 schell. gr. (P. 1571, 2 r.).

MERE

Steven van Melckenbeke haudt in pachte van joncheere Jan Andries heere van Meere, **eenen watermuelen** staende binnen de voorschreven prochie tsiaers voor X pond gr. ende 16 p. 13 schell. 4 gr. voor een pot wijns van beyde de voors. muelens bedr. tsrs 11 p. 15 schell. 10 gr. (P. 1571, 4 r.).

Steven van Melckenbeke haudt in pachte van joncheere Jan Andries, heere van meere een **zijn wintmuelen** ghestaen binnen der voors. prochnen tsiaers voor 20 sacken coorens ende eenen sack terruwen es 21 p. 4 schell. gr. (P. 1571, 4 r.).

Adriaen de Wale houdt te proprieteyte een behuysde stede metten **muelen** ende berchelken gr. 1 dachwant 7 schell. 6 gr. (P. 1571, 15 r.).

Nog een ander molentoponiem? «**aen den slachmuelen**» (P. 1571, 12 r.).

MERELBEKE

Lieven van den Speyen pacht **den muelen** te Meerlebeke jeghens

mijnheer van Acxpoele voor de somme van 4 p. gr., 4 mudde roghs tsrs 12 p. gr., tsamen 25 p. 14 schell. gr. (P. 1571, 11 v.).

Lieven van der Speyen pacht **de muelen te Hoelbeke** van hoir den heer van Acxpoel de helft voor de somme van 9 p. gr. (P. 1571, 11 v.).

Pieter de Vos pacht **de muelene** jaerl. voor 8 p. ende 3 mudde coorens (P. 1578, 9 r.).

Adriaen Schalkens pacht van de We Lenaer Verdebrouck **een stampmuelen** voor de somme van tsrs 7 p. gr. (P. 1571, 22 v.); — ... **zijn olimuelene** (P. 1578, 15 v.).

Reeds in 1314 is er een vermelding van een windmolen te Merelbeke : « juxta molendinum venti in Merelbeke » (Ra. Gent, fonds Bisdom, M. 88).

MICHELBEKE

Joos van den Broeck haudt in pachte **een watermeulene** toebehoorende de grave van Egmond die hij jaerlix huert 181 p. parisis (P. 1571, 34 v.).

MOORSEL

Jan van den Berghe haudt in pachte van de weduwe ende hoors van wijlen Prs van der Elst **den wintmeulen** van Moorsele tsiaers omme de somme van 12 ponden groot (P. 1571, 1 v.).

Triesteram van den Neste slachmuldere houdt in pachte van Joos Coene **den slachmuelen** te Wavere, met noch ontrent 9 dachw. 36 r. onder lant, meersch, bosch tsamen tsiaers de somme van 7 p. 12 schell. gr. (P. 1571, 3 r.).

MUNKZWALM

Jan Schuerbroot fs Gheeraerts haudt in pachte van mijn Eerw. heere de proost der cathedrale kercke van Ste Baefs **de water cooren muelen** ter Eecken voor 120 p. parisis tsiaers zuvers ghelts (P. 1571, 2 v.); — Adriaen van Banck... de Waetermuelin (P. 1577, 2 r.).

MUNTE

De cooren wintmuelene toebehoorende Luycas van der Smessen es ghepresen jaerlicx weert zijnde 6 p. 10 schell. gr. (P. 1571, 53 v.).

NEDERBRAKEL

Claeis Stevins haudt in pachte van Joos de Clerck met zijn consorten **de coorin watermuelene** ten honde tsiaers voor 180 p. (par.), bovendien noch 13 halsteren coorins brakelsche mate thalster gheextimeert 2 p. 16 schell. compt 36 p. 8 schell., item noch voor donderhauden van de zelve muelene tsiaers 4 p., item de zelve muelene is noch belast met 3 p. par. tsrs van rente ende dit al tsamen in een masse gebrocht loopt 223 p. 8 schell. par. (P. 1571, 37 r.).

Claeis Stevins... erfve **de coorin wintmuelen** staende up d abbeelcautere gheextimeert tsjrs 180 pond (P. 1571, 104 r.).

Pieter van Erpe haudt in pachte van jonchere Guillaume van

Hersele **de slachmuelen** staende up d eeckeveld voor de somme van 96 p. par. tsrs ende boven dien een hondert lijsaetsbroots tsrs gheextimeert 5 p., item noch 3 stoopen smauts tsmaut den stoop 14 schell. par. es 2 pond 2 schell., item noch 3 halster saets ghestampt, daer vooren 24 schell., item noch jaerlicx te betaelene anden grave van Lalaing 6 stoopen smauts daervooren 4 p. 4 schell. ende noch van penninc rente toebehoorende tclooster te Gielinghen 42 schell. par. tsrs, dit al sonder afslach van pachte daer mede dese voorsch. somme gheaugmenteert loopt tsamen 128 p. 9 schell. (par.) (P. 1571, 24 r.); — ... **de olije muelene**... (P. 1572, 20 r.).

NEIGEM

Claes Gheerts haudts in pachte vande heere vanden Lande van Wedergrate **eenen wattermuelen** metten dammen ende grachten tjrs voor 25 zacken coorins mate van Nienove es 50 sacken coorins Ghendsche mate, compt ten 7 ½ pond parisis den Ghendschen zack, 250 p. par. en eenen zack taerwen mate voors. compt 2 Ghendsche zacken ten 6 p. den zack, es tsamen 262 p. (parisis) tiaers (P. 1572, 4 r.).

In 1611 staat eveneens voor Neigem een windmolen aangegeven : « **Wintmuelen,** gestaen bij Nijghem op thautenvelt, verhuert bij Guillam de Goux en Guillam de Mol als executeurs van den testament van Gaspar de Goux, heere van den lande van Wedergraet » (Ra. Gent, fonds Bisdom, M. 100).

NIEUWERKERKEN

« lants **achter den Wintmolen** » (P. Aalst, 1572, 108 r.); — « **ter Wintmolen** » (AR. Brussel, kerkelijk fonds, Vorst, nr. 7392, a° 1384).

NINOVE

De We Maryn van Vastenhaven met thundere medeghesellen houdt de **2 watermuelens** van de M[t] tsrs 1654 p. parisis (P. 1572, 21 r.).

Cypriaens Martins haudt van de zelven weghe **een watermeulen** metten vivere (te Bakerghem) ligghende over Ereghem, met noch 3 lijnen meers onder Leeuwe tsrs voor 133 p. (P. 1571, 47 v.). —

Clays de Slachmoldere tient en fief dudit chatel de Liedekerke le moulin de Bakerghem (AR. Brussel, fonds Rekenkamer, a° 1473).

Cornelis van Putthem houdt **den slachmeulen** voorts zijn huysinghen ende erfve lancx de cautere ghetouczeert bij 11 p. gr. tsrs (P. 1572, 43 v.).

Eerst **den vollen muelen** met zijn toebehoorten aende Brabant Poorte toebehoorende de voocht ende hoyr mijnheer vander Eecken en welcke in pachte houdende es Passchier Rasschers tjrs 66 p. par. (P. 1572, 24 r.).

Verder nog de vermelding : « l. **achter den Wintmolen** » (P. 1572, 4 r.).

NUKERKE

De We Fernandus Maelbrouck houdt in pachte **een wintmuelen** die cooren maelt gheh. **tmeerreke** toebehoorend Joos van der Houven ende ghelt jaerlicx 9 p. gr. Vl. (P. 1571, 45 v.).

Pieter Huevinck fs Robbrechts houdt in erfven **een watermuelene** die cooren maelt met een walle ende met den behuusynghen gr. 1 d., gepresen up 48 p. par. (P. 1571, 50 r.).

Lieven de Keysere houdt in erfven de vijvere daer zijn muelen mede maelt ende **de muelen** up 12 r., gepresen up 48 p. parisis (P. 1571, 104 r.).

Jan van de Putte houdt in erfven **een wintmuelen** die cooren maelt staende up den Meyersgheynst up 75 r. lants ende hier gepresen up 8 p. gr. vlaems tjrs (P. 1571, 81 v.).

Coolaert Pot houdt in erfven **een wintmuelene** die cooren maelt staende up 12 r. lands ende es ghepresen up 60 p. par. tjrs (P. 1571, 86 r.).

Jan Baert houdt in erfven **een watermuelen** die cooren maelt de vijver dar zu mede maelt gepresen up 60 p. par. (P. 1571, 99 r.).

ONKERZELE

Jacop Stalins heeft in pachte vanden prelaet van Ste Adriaens zekeren **wintmuelen** met een bundre erfs tsjrs voor 7 pont grooten ende twee mudden terwen 36 p. tsamen 120 p. par. tsrs (P. 1571, 3 v.).

OOMBERGEN

Mattheus van Lierde in pachte van den joncheer Jan Damman, heere van hoomberghen, **de wintcooren meulene** omme 14 p. gr. tsjaers (P. 1571, 14 v.).

OORDEGEM

Willem Danys haudt in pachte van mijnheer van Mastaing **de wintmuelen** van Oordeghem tsiaers in ghelde 5 p. gr. ende 22 ghentsche halsters rogs, die ghetacxeerdt up 5 p. 8 schell. gr. ende noch 15 ghentsche halsters taerewe ghetocxeerdt 4 p. 6 schell. 8 gr. ende de voorn^{t} mulder moet noch doghen ende betaelen anden helegheesten van Oordeghem ende Smettele in ghelde 16 schell. gr. ende boven dien 6 halsters 3 muekens rogs getocxeert 33 schell. gr. Compt tsamen de prijs tot 16 p. 19 schell. 8 gr. tsrs (P. 1571, 19 r.).

OPBRAKEL

Franchoys de Haze haudt in pachte van den heer van Upbracle **de coorin watermuelene** metten vivere ende viverdam tsiaers voir thien mudde coorins Upbrakelsche mate gheextimeert elc mudde 38 p. 8 schell. par. compt de thien mudde tsiaers naer dextimatie 384 p. par. (P. 1571, 16 r.).

OPHASSELT

Franchois van Erdeboyeghem houdt in pachte van mijnheere van Hasselt **den cooren wintmuelen** binnen ophasselt voer 8 p. gr. Vl. in ghelde ende 11 halsteren choorens ten 2 p. 8 schell. par. ende es 20 p. 8 schell. par. tsrs tsamen 122 p. 8 schell. par. (P. 1571, 5 v.).

Jan van Hughevelde brinct over sijne behuysde stede ende erfve metten **watermuelen** daer anclevende gheextimeert jaerl. weerdich synde 48 p. par. tsiaers (P. 1571, 29 r.).

Adriaen van Cauwenberghe houdt in pachte van Joos vanden Brouck **de watermuelen** binnen Vrijen te Hasselt met drie dachw. groen swaerde voer 4 p. gr. tsiaers in ghelde ende 43 vaten choorns die hij boven dien betalen moet aen den heere van hasselt. In randnota : dese proprietijt dehoorde nu toe bij coope aen Matteus van Eerdenboyeghem (P.1571, 7 v.).

Jan Ooghe brinct over een oudt dach^{t} lants ten broucke **te slachmuelen** gheheeten (P. 1571, 59 r.).

ORROIR

De Jacques Piers lequel tient a censse **le mollin de vent** de Lenclut se rendt par an à madame la dougière de Croisilles 94 p. par. (P. 1572, 12 v.).

OUTER

Gillis vanden Eechaute houdt van jonch^{r} Chaerles de Oysy **twee watermuelens** met 2 dachw. meersch ende vivers tsrs voor, mits donderhauden, 182 p. par. (P. 1571, 16 v.).

OVERBOELARE

Abraham de le Cucielerije heeft in pachte van de We Fonteyne **den cooren** ende **slach muelens** ter Dutsen groot metten vijvers, dammen ende meersch tzamen 4 bundren, voor zeven mudde coorens tsrs en 88 p. 4 schell. ende 84 p. in ghelde. Loopen tzamen 172 p. 4 schell. (par) (P. 1571, 20 v.).

De We Gillis Cossyns heeft in pachte vanden convente van Ste Adriaens **den Heymolijn** groot 11 dacht meersch om 8 p. 15 schell. 4 den. gr. (P. 1577, 19 r.). — In 1497 werd deze, door de oorlog verwoeste watermolen aangekocht door de abt van S. Adriaansabdij te Geraardsbergen, van de heer van Boelare, jonker Daneel van Bouchout, mits een jaarrente van 31 mudde koren Geraardsbergse maat (Ra. Gent, fonds Bisdom, M. Geraardsbergen).

PARIKE

Jan du Pretz heeft binnen Parick **eenen wintmuelen** met een behuysde stede tsamen groot metten muelenberch een half dach^{t} tsrs 150 p. (par.) (P. 1571, 13 r.).

PAULATEM

Lieven van der Mere in pachte van Jan Callaert als voorpachtere van den kinderen van mer Jacquys Triest **een cooren watermuelene** ende **een olimeulene** daer neffens staende met ontrent één dachw. eerven daer onder gheleeghen de welcke hij jaerlix huert 18 p. gr., daer up moet hij Jan Callaert de zelve muelene onderhauden van tgheendt dat daer saude ghebreken ofte toevallen bij eeneghe fortunen, loopende 216 p. parisis (P. 1571, 1 r.).

POLLARE

Adriaen de Bramakere haut in pachte van mer Willem van Goux, riddere heere van den Lande van Wedergrate **eenen wintmuelen**

tsiaers voor 25 sacken coorens ende eene sack tarruwen ende die geestimeert op 12 p. parisis den sack (P. 1571, 8 r.).

RESSEGEM

Joos van Boscstale heeft in pachte van den Edelen heere Mer Maxiliaen Vyleyn, ridderheere van Ressegem en Borsbeke **een cooren wintmolen** voor een hondert 92 p. parisis metgaders een zac coorens ghetauxeert up 13 p. par. (P. 1571, 15 r.).

Gillis van Impe es erfachtich in **een waterslachmolen** metter erve groot in een belueck 2 dachw. ghetauxeert op 30 p. gr. sjrs (P. 1571, 16 v.).

ROBORST

Kerstiaen Keymuelen haudt in pachte van joncheer Joos van Courtewijle **een watercooren muelen** voor 12 mudde coorens tsjaers audenaertsche mate alzo de muelen malende es ende ghetaxeert elc halster tot 2 p. 16 schell. par. ende compt tzamen 403 p. 4 schell. parisis. Dezelve noch in pachte van zelven heer **een olye watermuelen** voor 12 p. par. tjrs. Tezamen 416 p. 4 schell. parisis (P. 1571, 8 r.).

Verder nog : « **ter nieuwermuelen** van Bost » (P. 1571, 28 v.).

RONSE

Jan Vaugaert huert van den heere van Ronsse **de Leevelt molne** voor 240 p. par.. (P. 1577, 40 v.).

Jan Baccau fs Loys een huys met **de mole te Clypen** groot 3 dachw. 40 p. parisis (P. 1577, 66 v.). — « Heeft het convent (van de Swarte Susterkens ghen. S^te^ Anna clooster binnen Ronsse) een verbrande meulen en is in pachte ghegheven voor 6 pond tsrs ghen. **clipette** » (Ra. Gent, fonds Bisdom, M. Ronse, a° 1592).

Jan van der Moere van den heere van Ronsse voor 216 p. parisis **d oude wintmolen** (P. 1577, 56 v.).

Jan Oorman een behuysde stede ende **watermolen te Neerduerne** groot een half buender 60 p. par. (P. 1577, 41 r.).

W^m^ de Cueninck d' aude een behuysde stede met **de watermolie te Crekelberghe** gr. 1 dachtw. 48 p. par. (P. 1577, 82 r.).

P^r^ Hautstrate jonghen **den watermolle ten Ysmole** met een huysstede gr. 6 dachw. ten 80 p. par. (P. 1577, 96 r.).

Bauwen de Clercq een behuysde stede met **de Brembosch muelie** groot 18 dachw. te 136 p. (par.), noch **tslachmueleken ter Schalkin** met een dachw. erve te 36 p. (parisis) (P. 1577, 96 r.).

Verder nog een toponiem : « **van den bruelmole** », « op de **bruelmole cautere** » (P. 1577, 13 r.).

ROSENAKEN

De Arnoul Renart fermier et censsier **du mollin a vent de Russc(he)s** qu'il tient à censse de madame la doaigière de Croisilles dont il en rendt par an la somme de 192 p. par. (P. 1571, 16 v.).

Verder : « sur le coulture **du mollin à vent à Langlet** » (P. 1571, 43 v.).

SCHELDEWINDEKE

Gillis de Backere haut in pachte van den heere van den Lande van Roden **zijn cooren wintmuelene** staende inden Teerlynck tusschen Baleghem ende Wiendeke ende dit voor 16 mudde zes halstere rogghe coorens tsiaers gheextimeert 12 p. gr. tsrs (P. 1571, 36 v.).

Pieter van der Smessen fs Jooris heeft **een olimuelene** staende daerment heedt de muelecautere gheextimeert 4 p. 16 schell. gr. tsiaers (P. 1571, 101 r.).

Daneel de Keysere heeft **een pampier muelene** staende up de beke ande Vluerick meersch, daer onder ende ontrent gheleghen mits den damme tzamen gheextimeert 21 schell. gr. tsiaers (P. 1571, 101 r.). — In 1572 in bezit van joncheer Franchoys van Provijns (97 r.).

Jan de Boede heeft **een rosmuelene** alleenl. staende tzijnen huerbuere want staet hem verboden gheen ander persoonen te moghen malen ofte in dat cas te ghelievene gheextimeert 20 schell. gr. tsrs (P. 1571, 101 r.).

SCHOONAARDE

Symoen de Volder houdt in pachte van Joos de Lathoudere tvierendeel ende twintichste deel vanden **wintmolen** te Schoonaerden tsrs voor 8 aelsterssche zacken ende eenen halfven coorens ghetauxeert up 22 schell. gr. den sack ende eenen halfven zack tarruwen ghetauxeert up 12 schell. gr. voorts vanden weesen van Ghysbrecht de Voldere twintichste deel vander selver meulen tsrs voor eenen sack coorens getauxeert up 22 schell. gr. compt tsamen tsrs 11 p. 1 schell. gr. (P. Wichelen, 1571, 2 r., v.).

SCHORISSE

Pieter Maelbrancke haudt in pachte van mijnen heere ende grave van Lalaing, heere van Schoorisse, **een cooren watermuelen** metten huize ende vijverkijn daertoe behoorende ende dit zo hem pieter de zelve muelen bij verhooghen metten stock sclaghe bleven es voor thien mudde en half coorins van 12 halster elc mudde tsiaers, voort het onderhaudt van den zelven muelen welcke onderhaudt meyer ende schepenen gheestimeert hebben een mudde coorins tsiaers, loopt tsamen 11 mudde en half ghestimeert elc mudde wert zijnde 36 p. parisis (P. 1571, 24 r.).

SERSKAMP

Lieven de Nul houdt in pachte van het clooster van Tusschenbeken **eene watermuelen** wesende **eene coorenmuelen** ende **eene slachmuelen,** deselve cooren muelen hanghende tsrs voor de somme van 12 zacken coorens elken zacke gheestemeert 16 schell. 8 gr. comt tsamen tcooren de somme van 10 p. gr., dertien stoopen olije gheestemeert 21 schell. 6 gr., ses ponde gr. in ghelde, 200 eyeren gheestemeert 5 schell. gr., bedraechende al tsamen de somme van 17 p. 6 schell. 6 gr. (P. 1577, 6 r.).

ST.-ANTELINKS

Jacop van Mieghelbeque haudt in pachte van den prelaet van Sente Cornelis clooster bij Nienhove **de cooren wintmuelen** te St Tentelins die huert hij tsrs 9 p. gr. (P. 1571, 7 r.).

ST.-DENIJS-BOEKEL

Meeus van Helleputte van mer Joos Borluyt **de cooren wintmuelen** van St Denijs Bouckele voor 156 p. par. (P. 1571, 5 r.).

ST.-GORIKS-OUDENHOVE

Pieter van Brueseghem haut in pachte van mijnen heere van Reesseghem **de wintmolen** tsrs voor 300 p. par. (P. 1571, 6 r.).

ST.-LIEVENS-ESSE

Jan van Wassenhove haut in pachte **de Coorewintmuelen** t' Essche, toebehoorende Zijne C° M^t^ bij confiscatien voor 15 p. 10 schell. gr. tsiaers (P. 1571, 61 r.).

Joos Schollaert fs Jans ghebruuct een behuusde stede groot (daerinne begrepen **een slachmueleken** drayende op een cleen beexken) 2 dachw. ghetauxeert 7 p. 10 schell. par. (P. 1571, 15 r.).

ST.-LIEVENS-HOUTEM

Lieven Cuyse haudt in pachte van minen heere ende der cappittele van Ste Baefs **den watermuelen** te Ste Lievens Hautem de welck hij huert voor 8 p. gr. tsjaers (P. 1571, 24 r.).

ST.-MARIA-LATEM

Daneel de Keysere, eerste deurwaerdere in Vlaenderen es haudende in pachte van Jan van den Driessche ende zijne kinderen **een watermuelene, daermen pampier in maect,** die hij jaerlix huert 108 p. par. (P. 1571, 7 v.); — « **ande pampiermuelene** » (Ib. 15 v.).

ST.-MARIA-LIERDE

Lieven van Lierde es oock houdende in pachte van mijn heere van Mastaing **de coornwintmuelen** deser prochie jaerl. voor 24 mudde coorins compt elck mudde zes halsteren sotteghemsche maete tot 18 p. par. elck mudde es tsamen 432 p. par. (P. 1571, 15 r.).

ST.-MARIA-OUDENHOVE

Lievin van Lierde houdt in pachte van de C° M^t^ (van mijnheere den grave van Egmont) **een cooren wintmuelen** voor 233 p. par. tjrs (P. 1571, 23 r., P. 1577, 10 v.).

Adriaen van Lierde haut in pachte van joncheer Charles van Herzelles **een coorenwintmuelene** + huis samen voor 9 mudde coorens mate van Zotteghem (1 mudde bruyncoorne = 3 p. 8 schell. par. thalster), samen 367 p. 4 schell. par. (P. 1571, 23 v.); — Jan Ameys... in pachte... voor 9 mudde bruyn coorne Zotteghemsche

mate (cooren = 2 p. 8 schell. par. thalster), samen 259 p. 4 schell. par. (P. 1577, 10 v.).

ST.-MARTENS-LIERDE

Christoffel Inghels haudt in pachte van de Chartruesen deser prochie **eenen watermuelene** metten merssche ende damme daeraenne clevende groet ontrent een half bunder tsamen omme 72 p. (par.). Hij moet ook de molen onderhouden wat wordt geschat op 24 p. par. (P. 1571, 10 r.).

Lieven de Harte haudt in pachte van Pieter van der Strict **eenen Corinwintmuelen** ghestaen binnen dese gheseyde prochie metten muelenberch daeraene clevende etc. jaers omme 192 p. par. De selve verclaeren dat hij ghehauden is de selve muelene te onderhaudene van alle drayende werc sonder afslach van de voors. jaerlixsche somme twelc naer sijn verclaeren ende affirmatie jaerlix niet excederen en saude de somme van 12 p. parisis (P. 1571, 4 v.); — Jan van Auwenhuyse haut in pachte... (P. 1577, 11 r.).

SMEEREBBE

De We Luyck de Vincke bewoont haer hofstede wesende **eenen watermuelen** op de beke staende zonder vijvere, erve groot wesende een half bundre tsrs 112 p. par. (P. 1571, 7 v.); — Amant de Vincke... (P. 1577, 6 v.).

STRIJPEN

De hoijrs van wijlen Lieven Scauvlieghe hauden in pachte **een waterolimuelene** ghestaen bij den pachthove van Strijpen toebehoorende Gauthier Alaert ende sijnen kinderen groot metten vijvers daerneven ontrent 2 dachw. + 2 bunder, tacx(eert) tsiaers voor 40 p. par. in ghelde, item noch 2 cappoenen tacx. 24 schell. par., item 2 hasen tacx. 4 p. par., item 3 coppelen patrijsen tacx. 34 schell. par., item 6 carpers 30 schell. par., item noch van cheyse ende renten tacx. 10 p. 12 schell. par. Tacx. tsamen tsiaers 79 p. parisis (P. 1571, 3 r.).

Jan van den Vijvere haudt in pachte **een waterolimuelene** ghestaen op de Warebeke van Velseke en Riddershoven toebehoorende heer W. van der Strijcht metten woonhuyse duyfhuyse groote metten lochtijnck 50 r. Tacx voor 30 p. par. tsrs (P. 1571, 3 v.).

VELZEKE

Jan van den Vivere **een wint olimuelen** ghestimeert 48 p. par. tjrs (P. 1577, 54 v.).

VIANE

Steven Stalpaerts haudt **beede de muelens deen ten coorne ende den anderen slachmuelen** competerende zijne majesteit ten prijse van 262 gulden tsiaers, boven 12 rassieren voor erffelijcke rente, comt tcoren ten 2 p 8 schell. par. de rassiere, over de 2 mudde 28 p. 16 schell. par. over al mits dat hij dien bij priseye aenveert heeft 492 p. 16 schell. par. (P. 1572, 42 v.).

VLIERZELE

Antonis van Bocstale in pachte van den minen eerw. heere (den proest van Sente Baefs) **de Wintcooren meulene** te Vliersele omme 1 p. par. tsrs (P. 1571, 17 v.).

VLOERZEGEM

Jan van Hughevelde heeft in pachte vanden grave van Bueren **zekeren wintmuelen** om 122 p. par. tjrs (P. 1572, 6 r.). — « beneden den molenberghe » (Ra. Gent, fonds Bisdom, M. 67, Curegoederen, 16 r., a° 1482).

VURSTE

Lievens Mussche haudt in pachte van Lauwerijne Smedts fa Jans 1 d. ½ lants, 3 dachw. vijvers ende **een water olimuelene,** daerup staende tzamen voor 48 p. par. tsiaers (P. 1571, 20 r.); — ... **waterolicot**... (P. 1572, 16 r.); — Lieven van Musschebrouc haut in pachte van zijnen vadere **eene stampmuelene te watere,** met 2 dacht 50 r. vivers ende dammen (P. 1577, 7 r.).

WANZELE

Jaspar de Nul houdt in pachte van joncheer Jacques Beths, heere van Anghereels, in Lede, **eenen waterslachmuelen te Rijmersch,** danof hij den pacht met noch een andere muelen te Scellebelle heeft overgedragen (P. Lede, 1571, 31 r.); — Jan Beertens... **een muelen te Rijmeerssche** ende es verseyst tsiaers voor 6 p. gr. (P. 1571, 45 r.); — Jaspar de Nul haudt in pachte **de meullene te Rimeeersche** tsjrs 6 p. gr. (P. 1574, 4 r.).

WELDEN

Pieter de Bock haut in pachte van de grave van Lalaing **de watermuelene tOossche** met een aut buender lants ende watere, waeraf leyt bet dan een heelft up Matere, maer bringt tselve hier gheheel over jaerlix voor 48 p. par. (P. 1571, 16 r.).

Andries Willemijns huusken staende up de pacht van den heer van Hoombeerghen **een wint olijemuelene** ghetauxeert jaerlix weert zijnde 48 p. par. (P. 1571, 47 r.).

WICHELEN

Franchois de Neve houdt in pachte van Pr Janssens alias Valcx een behuysde stede groot 50 roeden mitg(aders) **den wintmolen** gestaen up Wichelen cautere tsrs voor 13 p. gr. ende 6 zacken coorens getauxeert up 22 schell. gr. den zack, es tsamen tsrs 19 p. 12 schell. gr. (P. 1571, 2 r.).

Joos Tucsweert houdt in pachte van mher Maximiliaen Vilain, baron van Reesseghem den muelenberch up tstrijpen daer zijn **molen** up staet tsrs voor 20 schell. gr. houdt voorts in pachte van mijnheere voorn. **eenen watermolen** metten woonhuyse **ende stampmeu-**

len tsamen groot metten wallen, grachten ende der erfve daer an clevende 4 bunder 2 dachw. onder landt bosch weede ende meersch gheleghen binnen Schellebelle tsrs voor 15 p. gr., samen 16 p. gr. (P. 1571, 2 r.).

WIEZE

Jan Pieters mulder houdt van mijnen heere van Wieze **een cooren wintmuelen** tsrs voor 14 p. ende 12 schell. aende **water oliecot** tsrs (P. 1571, 12 v.).

WOUBRECHTEGEM

Joos van Wassenhoven haudt in pachte van Jan van Wassenhoven **de cooren wintmolen** te Woubrechteghem met een half bunder lants daer de muelen op staet mets een huusken daerop staende voer 8 p. gr. tjrs (P. 1571, 9 r.).

ZANDBERGEN

Jan Stevens haudt van mijn heer van Zantberghe **den Wintmuelen** om 25 mudde cooren tsjaers gheestimeert op 12 p. tmudde, es 400 p. (par.) (P. 1571, 3 v.).

Adriaen van Assche haudt in pachte van den heere van Zantberghe **beede de slachmuelens,** vijvers om 16 p. (P. 1571, 12 v.).

Adr. van Assche heeft **een winter slachmueleken** (sic) staende op een beecxken op 12 p. tsrs (P. 1571, 23 v.).

ZARLARDINGE

Adriaen van der Schueren sijn behuysde stede boven **de watermuelen** causa uxoris groot 71 roeden jaerlicx gheextimeert werdich 8 p. 12 schell. (P. 1571, 25 v., P. 1577, 17 v.).

Antheunis Lombaert brinct over **eenen watermuelen** met eenen vijvere ende derve daeran gheleghen groot 4 dachw. ende half geleghen beneden de kercke jaerl. 84 p. (par.) (P. 1577, 61 v.).

ZEGELSEM

Gillis Meerpoel brinct over sijn woonhuys ende een simpel **water oliemuelen** metter eerven daer toebehoorende groot in eenenen belote midts een cleen vijverken dienende totter voorschr. muelen tsaemen 1 dachw. 20 roeden, (was gedurende 4 jaar buiten gebruik en werd nu weer hersteld), ghetauxeert jaerlicx weerdich zijnde 28 p. par. (P. 1571, 53 r.).

ZULZEKE

Hercules de Coninck haudt in pachte van mejoncvrauwe We van Jasques van Ghersdale **eene watermeulen** voor de somme van 60 p. par. tsrs (P. Kwaremont, 1577, 49 v., 50 r.).

IMPE. **J. de Brouwer.**

De zes klokkenspelen van Aalst

De beiaardkunst werd te Aalst reeds vroeg beoefend : In 1432 beiaarde men er dag en nacht bij de geboorte van een prins !

Dit geschiedde door het aanslaan van klokjes met een hamer, uitgevoerd volgens een bepaald ritme. Het werkwoord « beiaarden » is waarschijnlijk aan dit procédé ontleend (bei hameren : slaan op twee klokken).

De oudste klok van het Schepenhuis dagtekent van 1437. Verondersteld wordt dat ze gegoten werd door Jan Zeeltman uit Mechelen, die trouwens in 1461 nog andere klokken leverde voor de pas heropgebouwde belforttoren.

De klok van 1437, « de werkklok », hangt nog in het torentje naast de belforttoren en werd gebruikt tot 1930; de vroegere stadsbelleman, Prosper Buys, kwam ze vijfmaal daags luiden; te 6 u. in de zomer en te 7 u. in de winter, riep zij de inwoners naar het werk, verder luidde ze nog te 9 u., te 12 u., te 13 u. en te 19 u.

In 1540 werden er nog zeven klokjes aan toegevoegd, gegoten door Medard Weghevens. Dit klokkenspel werkte automatisch en was gekoppeld aan het uurwerk : **dit was het eerste klokkenspel.** Waarschijnlijk schonk het geen voldoening want vijf jaar later werd een andere beroemde klokkengieter Jacob Waghevens, eveneens uit Mechelen, gelast met het leveren van nieuwe klokken. Deze hadden een gezamenlijk gewicht van 2500 pond. Tot in 1947 hing één van deze klokken — de barmhartigheidsklok — in de dakruiter van Sint Martinuskerk; gedurende de brandramp van 29 maart 1947 stortte ze te pletter op de kerkvloer.

Nog een andere klok van 1545 hangt in de toren van de Begijnhofkerk.

In 1590 werd aan het klokkenspel een primitief beiaardklavier toegevoegd dat voor het eerst bespeeld werd door Gillis Alicourt; deze bekwam van het stadsmagistraat nog vijf nieuwe klokjes, gegoten door Peter Van der Gheyn, uit Mechelen, waaraan men in 1666 nog vier andere toevoegde, afkomstig uit het atelier van de Antwerpenaar Lefebre.

Toen ook dit **tweede** klokkenspel niet meer voldeed werden deze twintig klokjes — op de uur- en halfuurklok na — in 1714 vervangen door een reeks van 35 klokken die samen 7000 pond wogen. Ze werden gegoten door Jan Pauwels, uit Gent, bijgestaan door de toenmalige Gentse beiaardier. De 37 klokken bevatten 3 oktaven, ze werden opgesteld en aan een klavier verbonden in de werkhuizen van Pauwels waar ze door experten van andere steden gekeurd werden : de Brugse klokkenist verbleef er zelfs vijf dagen, waarvoor hij door het Aalsters Magistraat vergoed werd.

In april 1716 werd overgegaan tot de plaatsing in ons Belfort. Bij het bespelen bleek het dat de laagste oktaaf onvolledig was; er werd nog een la- en een si-klok bijbesteld, later nog aangevuld door de do-

en de mi-b, steeds door dezelfde gieter. Eén van deze klokken wordt nog bewaard in het stadsmuseum; ze is 26 cm. hoog (zonder de kroon), heeft een diameter van 32 cm., weegt 30 kg. en draagt het opschrift : « Me fecit Joannes Pauwels — Gandavi 1717 ».

Deze beiaard — **de derde** — telde 41 klokken. Hij werd bespeeld door een vermaard kunstenaar, Carolus Peeters, die ook een meester was op andere instrumenten; hij verliet in 1732 onze stad om zich te Leuven te vestigen waar hij niet enkel de beiaardkunst beoefende, maar tevens keurder was in de bloeiende klokkengieterij van Van der Gheyn.

Toen kwam voor het hoge klavier een man zitten bij wie het klokkenspelen een familietraditie bleek te zijn, van grootvader tot achterkleinzoon : 4 generaties !

Boudewijn Schepens was de zoon van de Gentse beiaardier. Boudewijn was klokkenist en tevens orgelist van de Sint Martinuskerk. Hij stond al spoedig hoog aangeschreven als kunstenaar en door zijn buitenlandse studiereizen wist hij zijn muziekkennis nog aanzienlijk uit te breiden; schreef hij tal van werken, bijzonder voor orkest en beiaard, gedurende zijn vrije tijd was hij werktuigkundige; hij goot zelf klokjes en belletjes die hij te pas bracht in trommels van uurwerken die deuntjes speelden !

Intussen « waren er al veel valsche klokken en de beiaard is hergoten geweest in het jaar 1750 en 1751, tot Brugge, door den klokgieter Du Mery » schrijft J.B. Luyckx in zijn werk Pierlala. Dit was dan de **vierde beiaard** waarvan de 30 klokken ter keuring onderworpen werden aan Mathias Van der Gheyn, orgelist en klokkenist te Leuven.

In 1772 mocht Cornelis Schepens zijn vader opvolgen, op voorwaarde dat hij het orgel- en het klokkenspel zou onderwijzen aan twee koorknapen. Of hij hieraan voldeed is ons onbekend, maar toen hij in 1826 overleed was het één van zijn zonen, Jozef Schepens, die zijn vader opvolgde en dagelijks de 131 trappen van de toren zou bestijgen. Van hem bleven talrijke confrerieliederen bewaard die nog op bepaalde patroonsfeesten uitgevoerd worden. De laatste die het 4de klokkenspel bespeelde was Franciscus Van de Maele, leerling van Jozef Schepens : hij trad in dienst in 1863 en stierf in 1891; hij beleefde dus de ramp van 1879.

De ramp van 1879.

Het was gedurende de kermisnacht van 6 op 7 juli 1879 dat brand ontstond in de toren van het belfort. Trommel, uurwerk en tal van klokkebalken werden vernield; van de 38 Du Mery's bleven er slechts 17 gespaard. Deze werden aangevuld door 21 Van Aerschot's uit Leuven; op 1 mei 1880 was het **vijfde klokkenspel** klaar.

Na de dood van Frans Van de Maele was er niet dadelijk een opvolger te vinden. Karel De Mette, flink instrumentist, die echter nog nooit een beiaardklavier had gezien, slaagde er in, na één maand oefening, de techniek van het oude speeltuig te beheersen. Vier jaar later

zou hij te Brussel, onvoorbereid en als gewoon toehoorder, op aandringen van zijn vrienden, deelnemen aan een prijskamp. Met « La Fille du Régiment » van Donizetti werd hij op 22 juli 1895 tot « beiaardier des Konings » uitgeroepen. Van een snelle opgang gesproken !

Causard van Tellin (provincie Luxemburg) leverde nog 3 nieuwe klokjes en in 1926 voegde De Mette er nog vier aan toe, door hem zelf gegoten.

Vóór de eerste wereldoorlog werd hij op tal van plaatsen uitgenodigd om er luchtconcerten te houden, steeds nam hij zijn oudste zoon Modest mee : Al was hij pas 13 jaar, toch behaalde deze te Brugge de 4de plaats in een prijskamp. Ongelukkig ontkwam deze veelbelovende student niet aan de slepende ziekte die hem in 1930 fataal werd.

Als jongere zoon, volgde steller van dit artikel zijn vader op in 1936.

Na lang aandringen stemde het stadsbestuur er mee in zeven klokken toe te voegen aan de bestaande beiaard. Daar dit echter nog niet volstond werden alle klokken voor herstemming naar een gieterij gestuurd. Daar bleek echter dat de klokken die te laag van toon waren niet konden herstemd worden. Men zou ze hergieten. In december 1957 kwam het tot een akkord met de firma *Horacantus* uit Lokeren; op 13 januari werd met het hersmelten begonnen.

In de toren zelf werden alvast verbouwingswerken uitgevoerd, daardoor kon men de klokken ophangen in de acht ogivale openingen, aan twee zware ringen, geplaatst in de toren zelf.

De Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon verzocht het Stadsbestuur in een vijftal klokken namen van kunstenaars te gieten :

Dirk Maertens 1450-1535

Pieter Coucke 1502-1549	Valerius De Saedeleer 1867-1941
Karel De Mette 1867-1941	Gustaaf Pape 1857-1920

Het nieuwe klokkenspel moest klaar zijn op 17e april, dag van de opening van de wereldtentoonstelling. Helaas, gedurende het ganse W.T. jaar bleef de toren leeg en stom... en het gebeier verraste de Aalstenaars eerst op 6e februari 1959.

Aalst heeft nu zijn **zesde klokkenspel** bestaande uit 52 klokken (4 oktaven + 3 klokken) gekoppeld aan een klavier dat gans vernieuwd werd.

Verder is er sprake van de vroegere trommel te vervangen door een automatisch spel, uitgevoerd naar het meest moderne procédé, nl. op band en met hamers die elektrisch-magnetisch worden aangetrokken.

Nooit bezat de hoofdplaats van het Land van Aalst een zo volledig klokkenspel dat de mogelijkheid biedt kunstvolle luchtconcerten uit te voeren.

Dat het Aalstenaars en vreemden veel luistergenot schenke !

AALST. *Robert De Mette.*

Bijdrage tot de Geschiedenis van Denderleeuw

7. De inkomsten van de pastoor en van de parochie.

De voornaamste bron van inkomsten voor de pastoor (te benoemen door de abt van Dielegem) was het tiend van Denderleeuw, waarvan evenwel slechts het derde gedeelte aan hem ten goede kwam, terwijl de overige 2/3 naar de heer van Liedekerke gingen. Dit derde deel van het groot tiend, evenals het derde van de vlastienden (de overige 2/3 gingen naar de kerk) en de volle novale tienden (1) hadden in 1683 een waarde van 200 gulden. Hiervan diende de pastoor een gedeelte af te dragen aan de abt van Dielegem, waarbij pastoor Kuver in 1683 opmerkt « ick bevinde dat de pastoirs van Denderleeuwe de helft van dit derde deel van de thiende hebben moeten hueren van den abt van Diligem, daer voor gevende de somme van 3 pont 15 schellingen groote brabants tot den jaere 1524 en voorder daer naer voor de somme van ses ponden grooten brabants jaerlijckx » (2). Pastoor Aerts zal in 1795 over de handelwijze van de abt nog een strenger oordeel vellen (3).

Volgens het dekanaal verslag van 1712 bedroeg de tiendbare oppervlakte 520 bunder.

In 1734 werd, met goedkeuring van de aartsbisschop van Mechelen, tussen de pastoor en de heer van Liedekerke (prins van Chimay en broeder van de aartsbisschop), om de menigvuldige moeilijkheden uit de weg te ruimen, het dorp in drie gelijke delen verdeeld, waarvan de pastoor op één deel de volle tienden haalde en op 2 delen de heer. Jaarlijks werden deze delen geruild « bij tour rondt ».

De hierbij passende tiendekaart werd opgemaakt door Van Sinay, op 24 november 1743, waarbij het dorp in drie delen werd verdeeld, ieder onderverdeeld in drie paarten (4).

Het eerste gedeelte omvat : I D'Hoogh Espt, Slaijerbosch en den Pennemaecker, II Den Meir en den Slappersvijver, III Schavijnput, den Haelsack, Rooschootel, d'Espt en themerijck. Het tweede gedeelte omvat : IV 't Vlecquem, Sijpecauter, Cakelenbergh, Lindevelt en ghe-

(1) « Ook heeft de pastoor de Novaele thiende op meerschen die gescheurt worden ende oude hoplochtingen alwaer vlasch ofte andere vruchten gesaeydt worden » (.tt.z. het 1e jaar : 33e schoof; het 2e jaar : 22e schoof; het 3e jaar : 10e schoof). Dit volgens een overeenkomst van 29.7.1618 tussen pastoor De Greve en de heer van Liedekerke. — Van het sloorzaad had de pastoor het 12e vat (Pastoors Handboek, 1734).

(2) Diarium.

(3) « Ergo Abbates Diligemenses se praetendebant illo tempore esse pastores primitivos seu ut quidem author gallicus bene infert, pastores **plumitivos,** qui plumando pastores reputabant illos tantum deservitores aut vicarios amovibiles, vel potius villicos qui non solvendo, quod abbates exigebant, ad nutum destituebantur... (Diarium).

(4) Gemeentearchief Denderleeuw.

hucht Leeubrugge, V Smoutlant, Neghenbunder, Neercauter en Denderlant, VI Blomlant, Loockhaege en Leeuwercauter. Het derde gedeelte omvat : VII 't velt van de vijf populiers, 'n deel van de Leeuwercauter en het streck, VIII den hooghen-Cruijscauter, den Roelant, Vinckenbergh, weijgaert en het Huijsseghem veldeken, IX den Wolfsgracht, Cruysschutter, Wolfsveldeken en Botermelckstraet.

Naast de tienden had de pastoor de inkomsten van ongeveer 16 dagwand kureland, dat ofwel werd verpacht, ofwel persoonlijk uitgebaat. Dit laatste was zeker het geval in 1688, wanneer de twee paarden en de drie koeien van de pastoor werden in beslag genomen, gezien deze verwaarloosd had de belasting op de dieren te betalen. In 1626 behoorde zelfs nog een brouwerij tot het geleeg van de pastoor.

Verder genoot de pastoor eveneens de stoolrechten van de begrafenissen en bij het inzegenen van huwelijken.

De kerk zelf beschikte vooral over de inkomsten van de pachten der kerkgoederen, die volgens de Kleine Loper van 1672 ongeveer 30 dagwand bedroegen, waarvan ongeveer de helft kuregoederen. Daarbij jaarlijks 81 vierlingen erfkoren (1776), enkele renten (84 gulden) en cijnsen (1 gulden 13 stuivers 3 oorden).

Het beheer van deze goederen, evenals van de andere inkomsten van de kerk, was toevertrouwd aan twee proviseurs of kerkmeesters die hierover jaarlijks rekenschap moesten afleggen.

8. **De kosterij.**

De toewijzing van de kosterij behoorde tot de bevoegdheid van de heer van Liedekerke. Moeilijkheden kwamen hierbij wel eens voor, gezien de koster meestal tevens onderwijzer was, en als dusdanig onder de benoemingsbevoegdheid viel van de pastoor.

9. **De zieken- en armenzorg.**

a. *Vóór de Franse Revolutie.*

(1) *De Lazarij op Bakergem.*

Zoals op menig ander dorp was ook te Denderleeuw een lazarij voor de melaatsen van Denderleeuw en Liedekerke. Wanneer het ziekenhuis tot stand kwam, evenals het buiten gebruik stellen ervan, is niet met zekerheid te bepalen. In 1366 bestond het en in 1587 was het reeds buiten gebruik.

Dit ziekenhuis deed, naar gelang de noodwendigheden, dienst als leprozerij (lazarij) of pesthuis. Het was gelegen op de grens van het dorp, namelijk op de wijk Bakergem, in de nabijheid van het Strokapelleken. Het verleende onderdak en onderhoud aan de zieken van Denderleeuw en Liedekerke (1) en werd door leken beheerd.

Het bestaan van deze instelling in 1366 blijkt uit een akt van de schepenbank van Haaltert, waarbij aan de lazarij van Denderleeuw

(1) Dit blijkt uit een stuk, waarbij de kerk van Denderleeuw een lening aangaat bij de proviseurs van de lazarij, in 1528; hierin staat dat het geld dient te worden terugbetaald « datter eenighe ziecke in t'selve ziechuus quamen het ware van Leeuwe of van Liedekercke » (Diarium).

renten werden geschonken op 22 dagwand 40 roeden land en meers, gelegen te Haaltert op de Wijngaard (2).

In 1528 was het ziekenhuis nog in gebruik, al waren er geen verpleegden, wat de proviseurs toelaat aan de kerk van Denderleeuw een lening toe te staan van 12 pond groot, terug te betalen, zonder interest, na drie jaar.

In 1556 en 1560 was de lazarij, blijkens een rekening van de Zoete Naam Jezus, verhuurd (3). In 1587 was het ziekenhuis reeds afgebroken, want een rekening vermeldt : « ontvangen van Joos van de Storme van de plaatse daer de lazarie opgestaen heeft ».

De inkomsten ervan kwamen aan de kerk van Denderleeuw en ter plaatse herinnert nog slechts aan de kristelijke naastenliefde hier betoond tegenover de uitgestotenen uit de gemeenschap, het Strokapelleken met het eeuwen oud beeld van O.L. Vrouw ter Nood (o. 1500) (4).

(2) *De Heilige Geest.*

De armenzorg ging uit van de Kerk en werd, onder toezicht van de pastoor, beheerd door twee proviseurs. Volgens de Kleine Loper van 1672 bezat de Armendis van Denderleeuw op het dorp zelf 24 dagwand land en meers, met nog kleine eigendommen te Welle (40 roeden), Iddergem (3 dagwand 86 roeden) en Liedekerke (2 dagwand 75 roeden).

De twee proviseurs van de Armendis werden, evenals deze voor de kerk, benoemd door de heer voor de loop van twee jaar; om de beurt dienden zij jaarlijks, op het feest van S. Barbara (4 december), de rekening voor te dragen, in aanwezigheid van de pastoor, de baljuw en het magistraat. Bij deze gelegenheid werd er gefeest, zodat de teerkosten nog al hoog opliepen, waartegen de deken te vergeefs opkwam (begin 17e eeuw).

b. *Na de Franse Revolutie.*

De armenzorg werd in gevolge de besluiten van de Franse Republikeinse regering gelaïciseerd, aan de zorgen van de Kerk onttrokken en overgemaakt aan het dorpsbestuur. Dit zou, bij middel van de Kommissie van Openbare Onderstand (K.O.O.), zowel de goederen, welke voorheen eigendom waren van de liefdadigheidsinstelling « de H. Geest », beheren als de belangen van de armen behartigen. Gedurende de 19e eeuw bleef de geest van liefdadigheid nog zeer levendig onder de meer begoede bevolkingslaag, die er een eer instelde de K.O.O. met een stuk land of een legaat te gedenken, terwijl de broodbedeling aan de armen bij een overlijden evenmin werd vergeten.

---

(2) Te Haaltert noemt men de plaats, waar deze gronden zijn gelegen, heden nog « de Ziekhuizen ».

(3) « Ontvangen van de weduwe van Hendrik de Deken ter causen van de huyshuren van de Lazarie metter plecken daeraen gelegen, vervallen te Sinte Bartholemeusdaghe 1556 ».

(4) Het beeld werd in 1939 overgebracht naar de nieuwe kerk op het Landuit en op 31 mei 1953 teruggebracht naar het heropgebouwde Strokopelleken.

In normale tijden was het budget van de K.O.O. natuurlijk in evenwicht, en nog wel zo evenwichtig dat deze instelling herhaaldelijk in staat blijkt een lening toe te staan aan de gemeente. En dit zelfs met een aantal ondersteunden, dat steeds om de 450 lag (5).

Gedurende de « Hongerjaren » (1845-48) was de toestand evenwel veel ernstiger. Ten gevolge van de krisis in de nijverheid na de Belgische Omwenteling (zoals pastoor Bosteels schrijft in een brief van 1834 : « het getal der armen groeijt dagelijks aen, vele die gewoon waren te offeren, doen of konnen het niet meer »), evenals de weerslag van de internationale krisis omstreeks 1843, groeide het aantal noodlijdenden met honderden aan, zodat de inkomsten van de K.O.O. ontoereikend bleken en er diende beroep te worden gedaan op de tussenkomst van het rijksbestuur. Immers de gewone jaarlijkse omhaling van 5 à 600 fr. in geld en graan, naast ongeveer 2500 fr. aan pachtgelden van ongeveer 16 ha eigendom, bleken onvoldoende om gedurende de winter in de meest dringende behoeften te voorzien (6).

In 1845 en 1846 verergerde de toestand, zodat de mensen op de trappen van het altaar en van de kommuniebank gingen zitten, teneinde geen stoelgeld te moeten betalen. Het aantal noodlijdenden was in 1845/46 gestegen tot 1011, « waarvan 750 voor den helft en 261 voor min dan den helft moeten bedeeld worden » (7) ... en dit voor een bevolking van 2000 zielen !

Als oorzaken van deze grote nood en groeiende armoede worden aangegeven : de duurte van de levensmiddelen, die tot 3 à 4 maal de prijs bedragen van de vroegere jaren, de hoge prijs van het vlees, het gebrek aan werk en de lagere prijs van het lijnwaad en het garen (8).

Tot verbetering in deze noodlottige toestand werd eerst een poging gedaan door werkverschaffing, « bij middel van spinnen met de hand en te laeten werken aen straeten en wegenis » (9). Hiertoe werd in oktober 1845, nadat reeds in vroegere jaren herhaalde verzoeken werden gedaan, **het Nijverheidscomité** gesticht.

Bracht de omhaling voor de armen in 1846 750 fr. op, voor 1847 werd deze slechts op de helft geraamd (10), terwijl de uitgave voor de bedeling aan brood alleen, voor de winter 1846/47, 1500 fr. bedroeg (11).

En nog nam het aantal noodlijdenden toe ! Bitter klinkt het op 25 maart 1847 : « onze gemeente telt alreeds 1200 gebreklijdende arme inwoners » (12). Gering was dan ook de ondersteuning door de K.O.O. verleend aan deze 190 arme gezinnen (13). « Reeds 2219,19 fr. werden besteed en een nieuwe leening van 1175 fr. wordt aangegaan, met de hulpsomme van het Rijk (350 fr.) bereikt men 3935 fr. Wat nog maar 3,276 fr. per hoofd is ». « Men zou 2000 fr. besteden aan plantaardap-

(5) Briefwisseling 1826-54, 15.2.1846.
(6) Ibidem, 13.1.1843.
(7) Ibidem, 15.2.1846.
(8) Ibidem, 26.7.1847.
(9) Ibidem, 15.2.1846.
(10) Ibidem, 5.1.1847.
(11) Ibidem, 11.3.1847.
(12) Ibidem.
(13) Ibidem, 6.5.1847.

pels en 900 fr. om vlas aan te koopen... blijft men nog 2 weken zonder geld of werk dan heeft men ongelukken te vreezen » (14). Deze verhoopte steungelden blijken door het Rijksbestuur verleend te zijn, gezien de totale toelage, op 26 juli 1847, 4450 fr. bedroeg.

Geleidelijk aan kwam enige verbetering in de toestand, zodat het aantal ondersteunden gedurende de winter 1847/48 tot 947 terugliep en in 1848 was verminderd tot ongeveer 800, verdeeld over 150 gezinnen. Een nieuwe rijkstoelage van 1000 fr. werd verleend.

De toestand was in vele gezinnen zeer ellendig, zoals blijkt uit een schrijven van 28 juli 1848 : « ter oorzake van de kwijnende staet van den hophandel zijn van 200 alhier aanwezige schiptrekkers een honderdtal, welkers winst onbeduijdend is. De andere helft vindt min of meer zijn bezigheid aen den landbouw en welke laetste zich schier alle naer den hoppluktijd zonder werk en winst zullen bevinden » (15). Zo armoedig leefde een groot gedeelte van de bevolking van Denderleeuw. En deze noodtoestand zou voortduren gezien de scheepvaart op de Dender sedert verscheidene jaren in verval was (16), evenals de vlasnijverheid, zodat vele arbeiders sindsdien naar Frankrijk trokken om er de « oogst » te doen (17).

* * *

Uit de nood werden nieuwe middelen geboren om deze te lenigen. Een van deze was **het Genootschap van de H. Vincentius à Paulo.** In 1854 was deze instelling reeds « zeer werkzaam ». Omtrent haar aktiviteit vinden wij enkele gegevens in een verslag over dat jaar (18). Na een eerste vaststelling, dat « de armoede veel is verminderd », besluit men dat, « gezien wij zoovele lichamelijke werken van liefde niet meer te verrigten hebben, leggen wij ons voornamelijk op de geestelijke liefdewerken toe; want al is de arme stoffelijker wijze verbeterd, hij laat toch onder het zedig en godsdienstig oogpunt nog veel te wenschen ». Er wordt vooral gesteund op het regelmatig huisbezoek, waarbij steun wordt verleend en opgewekt « tot verduldigheid en lijdzaamheid », terwijl « goeden raad en zalige vermaningen worden gegeven ». Dit laatste begrijpt men beter in het licht van het toenmaals zeer verspreid drankmisbruik. De zorg van het Genootschap ging bizonder naar de jeugd. Hiertoe werd een schoolwerkhuis opgericht (19), waar 32 jongens van 6 tot 14 jaar kantwerk leerden maken en tevens werden onderricht in godsdienst, lezen en schrijven. Ten einde aan de kinderen het bedelen af te leren, werd soep bedeeld. Dertig meisjes werden bereikt in de kantschool en 35 jongens in het « bloemwerkhuis ».

Voor 1858 beliepen de ontvangsten van het S. Vincentiusgenootschap 907,98 fr., opbrengst van de maandelijkse omhaling in de kerk,

---

(14) Ibidem, 23.3.1847.
(15) Ibidem, 28.7.1848.
(16) Ibidem, 13.12.1850.
(17) Ibidem, 18.7.1852.
(18) **Genootschap van de H. Vincentius à Paulo. Conferentie van Denderleeuw. Verslag.** Aalst, 1858.
(19) Zie : Onderwijs.

van de jaarlijkse bijdrage der leden en van een inzameling van aardappelen.

* * *

Toch had de K.O.O. zich gedurende de krisisjaren niet uitgeput, noch overbelast. Want reeds in 1862 verleende zij aan het gemeentebestuur een lening van 14.000 fr., wat toen ten tijde een niet te versmaden bedrag was.

Buiten de « Hongersjaren 1845-1848 » had de K.O.O. ook haar jaarlijkse buitengewone uitgaven, vooral voor de uitbestede zieken, ouden van dagen en kinderen. Zo waren er in 1869 6 kinderen van 1 tot 5 jaar uitbesteed (200 fr.), 5 van 5 tot 10 jaar (430 fr.), 2 van 10 tot 12 jaar (70 fr.) en 13 personen van 12 tot 70 jaar (500 fr.) (20).

Wanneer de armenzorg van de K.O.O. ontoereikend bleek, kwam soms ook het gemeentebestuur ter hulp. Zo werd in de gemeenteraadszitting van 15.12.1870 besloten een « maatregel te nemen voor de werkende klas », waarbij een rijstbedeling aan de inkoopprijs werd voorzien, evenals gedurende het winterseizoen twee broodbedelingen en een bedeling van « houillekolen » (21).

* * *

Omstreeks 1890 verschijnt het sociaal dienstbetoon in een geest van rechtvaardigheid tegenover de arbeidersklas. De baanbrekers van dit werk op Denderleeuw waren de Kristen Demokraten August de Brabanter en Bonaventura Coppens, die de oproep van Priester Daens omzetten in een sociale daad en in 1893 de Onderlinge Bijstand « Help U zelven » oprichtten. Enkele jaren later kwam een Kristelijke Mutualiteit (van de katolieken) en o. 1925 een afdeling van de « Bond Moyson » (van de socialisten) hier tot stand.

In zijn zitting van 7 augustus 1922 verleende de gemeenteraad een toelage van 0,15 fr. per maand en per gezin aan de « Maatschappij van Onderlingen Bijstand « Help U zelven », met een ledenaantal van 2600 ».

* * *

Gedurende de Eerste Wereldoorlog 1914-18 kwam **het Nationaal Voedingskomiteit** de noodlijdende bevolking ter hulp, terwijl die taak werd waargenomen door **Winterhulp,** gedurende de Tweede Wereldoorlog 1940-1944, en na de bevrijding door **het Nationaal Hulpcomité.**

10. De Volksgezondheid.

Onder het Oude Regime was de bevolking van Denderleeuw, zoals trouwens meestal in dezelfde periode doorheen heel het Land van Aalst, het slachtoffer van ziekte-epedemieën, die grote verwoestingen aanrichtte onder de bevolking.

---

(20) Deliberatiën : Armbestuur, 1845-81, 9.3.1869.
(21) Gemeenteraadszittingen 1867-80.

Zo werden o. 1580 de inwoners van het dorp zwaar getroffen door een tifusepidemie, die over gans het Land van Aalst en ook verder, talrijke slachtoffers eiste, waarbij de bevolking van Denderleeuw met 2/3 verminderde. Immers in 1576 telde men hier 400 kommunikanten (= personen boven de 12 jaar) en in 1592 nog slechts 135. Deze bevolkingsafname is slechts te verklaren door deze zo gevreesde kwaal.

Tussen 1643 en 1653 vielen tal van slachtoffers te betreuren, ten gevolge van de heersende pest.

Vijftien jaar later ging het er evenwel nog veel erger aan toe! Door de pest werden ganse gezinnen weggemaaid. Vanaf oktober 1667 tot het einde van het jaar stierven ten gevolge van deze vreselijke ziekte 43 personen boven de 11 jaar en 34 kinderen. Dit voor een bevolking van ongeveer 800 zielen. Het volgend jaar was het nog erger : 65 volwassenen en 58 kinderen vielen te betreuren. In totaal 200 of 1/4 van de Denderleeuwse bevolking.

In 1693 maakte de pest en buikloop 57 slachtoffers.

Van oktober 1741 tot januari 1742 overleden 17 kinderen ten gevolge van de rode koorts en pokken, terwijl in 1742 32 overlijdens van volwassenen te noteren zijn, meestendeels ter oorzake van « een dodelijke koorts ».

Van een dokter is er te Denderleeuw al die jaren geen spraak. Onder het Frans Bestuur woonde hier, in de Moreelstraat, de « gezworen chirurgien » Franciscus Pots († 1816). Na zijn overlijden werd het dorp bediend door Benoit Jan de Smet, geneesheer te Liedekerke, door de gemeenteraad van Denderleeuw benoemd tot geneesheer van de behoeftigen (1), en bij zijn overlijden in 1862 opgevolgd door Louis Eeman, geneesheer te Iddergem.

Nu en dan vertonen zich op het dorp verschijnselen van cholera, in 1832 (4 gevallen), terwijl de ziektegevallen talrijker waren in 1849 (2).

In 1857 werd vooral de wijk Leeuwbrug zwaar getroffen door de tifus, die er tal van slachtoffers maakte (3). In 1862 waren het meest de kinderen, die werden getroffen door de kropziekte. In 1866 maakte de cholera enkele slachtoffers op Huisegem, al was het veel erger in het naburige Liedekerke en vooral te Brussel (4).

Om de cholerakwaal in te dijken schreef het gemeentebestuur van Denderleeuw enkele maatregelen voor. Zo werden de inwoners verplicht, binnen de 10 dagen, hun huizen te witten en werd tevens gewaarschuwd tegen dronkenschap, die werd aangezien als een van de voornaamste oorzaken in de uitbreiding van deze ziekte. Vooral ter

(1) Beraadslagingen van de Gemeenteraad 1807-1836, 9.2.1830.
(2) « Sinds 2 weken heeft de cholera zich op Dl' geopenbaard, waardoor 18 mannen, waarvan 4 overleden en 8 vrouwen, waarvan 2 overleden, werden aangetast. Nog 4 zijn er van aangetast ». Op 8 juni werden nog 3 nieuwe gevallen gesignaleerd, waarvan 2 met dodelijke afloop voor mannen (Briefwisseling 1826-1854, 8.6.1849).
(3) Correspondance 1853-1865, 8.8.1857.
(4) Over het ganse land werden 49.000 gevallen vastgesteld, waarvan 27.000 met dodelijke afloop.

gelegenheid van de kermis 1866 (5) werd op dit laatste gevaar gewezen.

Ten einde de netheid, als van belang voor de gezondheid, onder de bevolking te bevorderen, kende het gemeentebestuur jaarlijks prijzen toe « voor reinheid en netheid, welke gedeeld werden op de woensdag der groote kermis » (6).

In 1871 vestigde zich op het dorp een geneesheer, nl. Oscar de Clippele, in 1874 gevolgd van Benoit de Boom. Beide maakten zich zeer verdienstelijk in 1878, wanneer 131 gevallen van tifuskoorts werden genoteerd tussen juni en december, en in 1892 tijdens de hier heersende besmettelijke ziekte.

Dat de netheid van de woning en de reinheid van de persoon belangrijke faktoren zijn in de volksgezondheid, valt niet te betwijfelen. Maar evenmin de lage levensstandaard van de bevolking, rond het einde van de 19e eeuw, speelde hierin een rol. Een verslag van de gemeenteraad van december 1893 wijst op de bestaande mistoestanden, nl. dat er nog tal van inwoners zijn, die dieren kweken of houden in hun keuken en kamers, terwijl « de aardevloeren in het grootste getal werkmanswoningen » zeker de netheid niet bevorderen, waartoe — « om te bevloeren » — de staat een toelage zou dienen te verlenen (7).

Meer welstand en meer ontwikkeling, ten gevolge van een vernieuwde sociale opvatting, welke reeds vanaf het begin van de 20e eeuw wordt aanvaard en vooral na de Eerste Wereldoorlog toegepast, zijn belangrijke faktoren in het bestrijden van de ziekten. Zodat van pest of choloraepidemieën hier geen sprake meer is. Een tifusepidemie maakte enkele slachtoffers in 1913/14, evenals de griepepidemie in 1918/19.

Dokter De Boom overleden in 1912, vestigde zich te Denderleeuw Arthur Cochez, terwijl Hubert Baten zijn schoonvader Dr. De Clippele († 1936) opvolgde in 1930. De uitbreiding van de bevolking bood tevens levensmogelijkheden voor een derde dokter, nl. Omer van Keer.

Dr. Cochez, in 1944 overleden ten gevolge van vlektifus, bij de verzorging van Russische gevangenen, werd opgevolgd door Jozef Delvoye, terwijl Dr. Baten in 1956 de plaats vrij maakte voor Fr. van Staale, hier sinds een paar jaar gevestigd.

Telde Denderleeuw reeds vóór de Tweede Wereldoorlog één apoteker, nl. Fr. van der Weeën, nadien vestigde zich hier een tweede in de persoon van Mw. Wakker. Eveneens een tandarts G. Meeremans bewoont sinds 1947 het dorp.

Naast de verschillende ziekenbonden, die de sociale geneeskunde behartigen, kwamen te Denderleeuw tal van organisaties tot stand, die de gezondheid van de bevolking, als sociaal geheel, op het oog hadden, nl. het Nationaal Werk voor kinderwelzijn (1915), het Vlaams Kruis en het Rode Kruis.

IMPE. *J. de Brouwer.*

(5) Register der afkondigingen der besluiten en berichten van 1866-1881.
(6) Gemeenteraadszittingen 1867-1880, 13.2.1869.
(7) Gemeenteraadszittingen 1880-1901.

Minderbroeders te Geraardsbergen

Aan het nummer over GERAARDSBERGEN (jg. XI - 1959. Nrs 1-2) wordt volgend artikel toegevoegd : DE MINDERBROEDERS TE GERAARDSBERGEN.

De invloed van de Paters Minderbroeders, sinds 1230 te Oudenaarde gevestigd, deed zich gevoelen tot ver buiten de poorten van deze stad, zo naar west als naar oost.

Toen de Klarissen-Urbanisten zich te Geraardsbergen een klooster bouwden, kregen ze tot eerste biechtvaders en geestelijke bestuurders de Minderbroeders uit Oudenaarde. In 1651 gingen deze Zusters over tot de kongregatie van Grauw-zusters van de Derde Regel van St Franciskus, ook genoemd Penitenten. De Paters bleven bij deze Zusters hun bediening uitoefenen tot aan de franse omwenteling. Ze woonden gewoonlijk in een huis « paterij » genaamd, niet ver van het klooster, met een of twee Paters en een Broeder. Is het klooster van de Zusters Penitenten verdwenen, een straatnaam herinnert ons nog aan die stichting : **Penitentenstraat,** tussen Dender- en Brugstraat.

De Minderbroeders-biechtvaders van de Zusters deden ook soms dienst in de kerk en assisteerden in processies en bedevaarten. Ze waren dus gekend en geliefd bij de bevolking van Geraardsbergen. Het verwondert ons niet dat ook vele jongens zich aanboden om het habijt van de Minderbroeders te dragen en zelf kloosterlingpriester te worden.

Het past wel de geschiedenis van Geraardsbergen bij te werken met deze geschiedkundige gegevens en bekend te maken de namen van de Minderbroeders die in de stad geresideerd hebben en hun diensten bewezen, alsmede de namen van de Paters, te Geraardsbergen geboren. Wellicht vindt menig familie haar naam terug en alzo een verre bloedverwant bij de Minderbroeders.

1. MINDERBROEDERS-BESTUURDERS VAN DE ZUSTERS PENITENTEN.

a) Biechtvaders van de Klarissen-Urbanisten (1632-1651)

1632-1635 : P. Leonardus **Oublet** (1).
1635-1640 : P. Athanasius **Barvoet** (2).

(1) Geb. omtrent de laatste jaren van de XVI^{e} eeuw en deed omtrent 1616 zijn professie. Hij overleed tussen 1647 en 1650.

(2) Ook nog « Baervoet ». Het Dodenboek van Brugge zegt over hem : « ten » jare 1656, den 9 December, is in ons klooster van Brugge overleden de » Z.E.P. Athanasius Baervoet, na in de Orde verschillige ambten : zooals » Gardiaan in verscheidene kloosters, biechtvader van kloosterzusters en » Definitor der Provincie loffelijk bekleed te hebben. Streng voor zich- » zelven, was hij integendeel voor anderen zeer toegevend; de ootmoedig- » heid en eenvoudigheid schenen uit in al zijne handelingen, en wanneer » hem eenigen tijd overbleef, besteedde hij dien aan het inwendig gebed, » waardoor hij tot een hoogen trap van het beschouwende leven opklom ».

1640-1641 : P. Thomas **Pours** (3).
1641-1642 : P. Angelus **Loysel** (4).
1642-1644 : P. Christianus **Ellieul** (5).
1644-1647 : P. Servatius **Gilleman** (6).
1647-1651 : P. Dominicus **Ghemmert** (7).

b) **Biechtvaders van de Zusters Penitenten** (1651-1797).

1651-1653 : P. Franciscus **Morage** (8).
1653-1654 : P. Petrus **van den Steene** (9).
1654-1656 : P. Robertus **Roberti** (10).
1656-1660 : P. Isidorus **Neufville** (11).
1660-1663 : P. Robertus **Roberti** (12).
1663-1665 : P. Dominicus **van Gemmert.**
1665-1671 : P. Constantinus **Coene** (13).
1671-1674 : P. Everardus **de Maigny** (14).
1674-1675 : P. Epiphanius **De Wilde** (15).
1675-1677 : P. Constantinus **Coene.**
1677-1680 : P. Christianus **van Alter** (16).

P. Athanasius zette uit het Spaans in het Vlaams over de « Oefeningen » van de Eerb. Niklaas Esch, onder de volgende titel :
« **Eschius Goddelicke oeffeninghen seer oorbaer jae noodich voor alle » persoonen die tot de volmaectheyt ende heyligheyt trachten ».**
Ypre by Dom. Ramault 1654.

(3) P. Naessens geeft « Thomas **Pourré** ». Geb. begin van de XVII[e] eeuw, deed zijn professie omtrent 1624. Stierf te Tielt op 5 april 1646.
(4) P. Loysel of Loyzette was Gardiaan te Oudenaarde in 1637 en na zijn vertrek uit Geraardsbergen Gardiaan te Hulst, waar hij overleed op 1 mei 1645.
(5) Was reeds in de Orde geprofest wanneer in 1629 de provincie van St Jozef werd opgericht. Een reis naar het H. Land, die in die tijd zeer moeijk was, heeft hij als bedevaart afgelegd. Stierf als bestuurder van de Zusters Urbanisten te Brugge op 2 februari 1658.
(6) P. Gilleman of Ghillemans was te Lokre (Ieper) geboren in 1617. Hij werd Gardiaan benoemd te Oudenaarde en stierf te Brugge op 13 maart 1667.
(7) Ook « Gemert of Van Ghemmert ». Zoon van Jan en van Katharina Goethebuer, werd hij te Kortrijk geb. op 27 februari 1614. Overleed te **Geraardsbergen,** in 1668, waar hij geestelijke bestuurder was van de Zusters Penitenten.
(8) Te Gravelinge (Frans Vlaanderen) geboren omtrent 1615.
(9) In 1592 geboren. Gekleed te Brugge in 1617. Gardiaan en Custos. « Min- » naar van de strenge hervorming der Recoletten, toonde hij eerst door » eigen voorbeeld wat hij zijn onderdanen voorhield ». Als bestuurder van de Zusters Penitenten te **Geraardsbergen,** ontsliep hij daar op 29 mei 1654.
(10) Omtrent 1612 te Roesbrugge geboren. Na zijn bestuur der Penintenten te **Geraardsbergen,** in 1656, kreeg hij dezelfde bediening te Wervik, waar hij, volgens een oud handschrift, in 1681 is overleden.
(11) P. Neufville of Neuville, gewezen Gardiaan te Oudenaarde, stierf te Brugge op 22 maart 1672.
(12) P. Robertus Roberti overleed in 1681. Zie (10).
(13) Ook « Coen ». In 1625 geboren. Definitor. Stierf tussen 1677 en 1680.
(14) Ook « du Maigny ». Te Ieper geb. omtrent 1615. Hij overleed te Ieper op 22 juli 1676.
(15) Te Antwerpen geb. omtrent 1630. Te Kortrijk geprofest op 18 mei 1650.
(16) Ook « Van Aultre ». Zoon van Adriaan en van Anna Van Broucke, werd geb. te **Geraardsbergen** op 1 december 1641.

1680-1683 : P. Aloysius **Censen** (17).
1683-1686 : P. Prudentius **Pullemulle** (18).
1686-1689 : P. Edmundus **Claeys** (19).
1689-1692 : P. Prudentius **Pullemulle.**
1692-1695 : P. Bertinus **van Goedsteene** (20).
1695-1696 : P. Apollinarus **Bernaert** (21).
1696-1698 : P. Maximinus **Vereecke** (22).
1698-1699 : P. Valentinus **Bucqué** (23).
1699-1704 : P. Silvester **Van Goethem** (24).
1704-1707 : P. Constantinus **Letins** (25).
1707-1710 : P. Emmanuel **Van Goethem** (26).
1710-1711 : P. Eugenius **De Poortere** (27).
1711-1713 : P. Mattheus **Hidde** (28).
1713-1714 : P. Ildephonsus **van Sandycq** (29).
1714-1718 : P. Florentinus **Baert** (30).

---

(17) Te Nieuwpoort geb. omtrent 1617. Gardiaan, Definitor, Custos. Overleed te Gent als bestuurder van de Zusters Urbanisten op 10 december 1687.

(18) P. Pullemulle of Peullemeule, geboren in 1642 en stierf tussen de jaren 1695-1698.

(19) P. Claeys omtrent 1632 geboren. Was zendeling in Zeeland en overleed te Gent op 31 augustus 1690.

(20) Omtrent 1635 te Poperinge geboren uit een doorluchtige familie, die met de edele geslachten Vastenhaven, van Renynghe en Mazeman de Couthove verwant was.. Geprofest in de Orde in 1654. In 1692 tot 1695 was hij bestuurder van de Zusters Penitenten van **Geraardsbergen.**

(21) Te Gent geb. op 23 maart 1651. In zijn bediening van bestuurder der Zusters Penitenten te **Geraardsbergen,** was hij tevens **overste van deze residentie.** Hij stierf te Kortrijk op 3 oktober 1713.

(22) Ook « Vereecken ». Geb. te Oostakker in 1633. Geprofest te Ieper op 15 april 1668.

(23) Ook « Bucquet of Becket ». Zoon van Jacob en van Josephina Neerinck, werd te Kortrijk geboren op 16 september 1645. Te Ieper gekleed op 20 juni 1665. Te Brugge was hij ook bestuurder van de Zusters Conceptionisten. Overleed te Gent op 14 januari 1709.

(24) Geb. te Nieuwkerken (Waas) op 25 januari 1641. Zoon van Petrus en van Amelberga Theunissens. Gekleed te Duinkerke op 10 februari 1662. Hij overleed te Brugge op 1 augustus 1710.

(25) Geb. te Brugge op 28 januari 1643. Te Kortrijk gekleed op 1 juli 1661. Tijdens zijn gardiaanschap werd, op aanvraag van het stadsmagistraat, het kollege geopend. Overste der Zendelingen. Stierf te Gent op 21 april 1719.

(26) Te Stekene geboren op 8 februari 1661. Te **Oudenaarde** gekleed op 13 januari 1683. Overste te Overslag. Overleed te St-Niklaas-Waas op 8 maart 1735.

(27) P. De Poortere werd te **Geraardsbergen** geboren op 21 december 1647. Was Gardiaan te Gent en te Eeklo. Overleed te Brugge op 10 februari 1725.

(28) Ook « Hedde ». Zoon van Simon en van Magdalena Baudens, te Hazebroek geb. op 25 oktober 1664. Te Oudenaarde in het noviciaat getreden op 30 november 1686. **Overste van de residentie te Geraardsbergen.** Overleed te Poperinge op 14 november 1734.

(29) Ook « Sandycke of Van Zandycke ». Te Ieper geb. op 22 november 1656 en daar in het klooster getreden op 23 augustus 1675. Bestuurder van de Penitenten te Nieuwpoort. Overste der residentiën van de Klinge en Koewacht. Stierf te Kortrijk op 23 oktober 1732.

(30) Te St-Niklaas-Waas geb. op 15 juli 1653. Zoon van Adriaan en Amelberga Saman. Te Ieper geprofest op 14 november 1672. Bestuurder van de Zusters Franciscanessen te Velzeke, en van de Penitenten van **Geraardsbergen,** waar hij overleed op 7 december 1717.

1718-1720 : P. Emmanuel **Van Goethem.**
1720-1721 : P. Jan Bapt. **de Kesgieter** (31).
1721-1724 : P. Josephus **a Poculo** of **De Pot** (32).
1724-1727 : P. Electus **Provoost** (33).
1727-1730 : P. Jacobus **Labbens** (34).
1730-1733 : P. Servatius **Varré** (35).
1733-1736 : P. Theophilus **Van de Waele** (36).
1736-1739 : P. Leopold **Bernaige** (37).
1739-1742 : P. Benedictus **Verhoeven** (38).
1742-1745 : P. Accursius **Quaetfacelen** (39).
1745-1747 : P. Godefridus **Segers** (40).

---

(31) P. De Kesgieter of De Keersgieter. Geboren in 1665. Was leraar in wijsbegeerte en godgeleerdheid en werd om zijn bekwaamheid « Lector Emeritus » uitgeroepen. Gardiaan te Oudenaarde, Kortrijk, Gent en tweemaal te Brugge. Van 1720 tot 1721 biechtvader-bestuurder van de Zusters Penitenten van Geraardsbergen. Vandaar ging hij naar Kortrijk waar hij op 13 oktober 1730 overleed. Hij schreef een eigenaardig werk, waarvan het HS. in ons archief te St Truiden wordt bewaard. Ziehier de lange titel : « **Profijtighe t'saemenspraecke tusschen eenen gekokerden boer ende synen heer Pastor van de Parochie N. in Vlaenderen, raekende de obligatie en de plaetse van misse ende sermoen te hooren op de son- en heylich-daghen. In het licht gegeven door eenen minnaer van de waerheyt, niet om de menschen van hunne parochiekercke af te trecken, maer alleenelyck tot ruste ende troost van veele ongeruste ende quaelyck onderrichte Christene Zielen, door sommighe hedendaegsche onvoorsichtighe predicanten** ».

(32) Te **Geraardsbergen** geb. op 29 juni 1657. (Zie « Minderbroeders geboren te Geraardsbergen »).

(33) Ook « Provost ». Te Temse geboren op 13 oktober 1672. Zoon van Jan en van Maria-Philippina Haumans. Te Oudenaarde gekleed op 21 februari 1698.

(34) Ook « Labens ». Zoon van Jan en Joanna De Burchgrave, geb. te Kortrijk op 12 november 1682. Gekleed op 23 december 1701 te Kortrijk. Streng onderhouder van de Regel en voorbeeldig van leven. Ook bestuurder van de Zusters Annunciaden te Gent. Stierf te Kortrijk op 27 december 1757.

(35) Ook « Varrée ». Zoon van Jan en van Katharina Florens, geb. te Oostende op 18 dec. 1691. Te Brugge gekleed op 24 sept. 1710. Met enige Paters vertrok hij naar de missie van Oost-Indië. Minnaar van de strenge onderhouding, man van inwendig gebed, heeft hij later het ambt gekregen van bestuurder der Penitenten van **Geraardsbergen,** van de Conceptionisten te Nieuwpoort en te Diksmuide. Overleed te Poperinge in 1740.

(36) Ook « Van den Waele ». Te Gent geb. op 7 mei 1685 en te Brugge gekleed op 14 juni 1705. Gardiaan te **Oudenaarde.** Stierf te Brugge op 3 maart 1747.

(37) P. Leopold Bernaige. Zie verder § 2.

(38) Geb. te Hamme op 7 december 1697 en te **Oudenaarde** gekleed op 14 november 1717. Te Brugge overleden op 12 december 1769.

(39) Ook « Quaetfaulen ». Te Stekene geb. op 28 februari 1694. Te **Oudenaarde** in het klooster getreden op 6 oktober 1714. O.a. bestuurder van de Penitenten te Nieuwpoort en te **Geraardsbergen.** Te **Oudenaarde** overleden op 4 mei 1753.

(40) Ook « Seghers ». Zoon van Godefridus en van Joanna-Theresia Nelle, geb. te Oudenaarde op 25 sept. 1697. Overleed te **Geraardsbergen** in de bediening van bestuurder der Penitenten op 21 november 1754. Volgens « Tabula Cap. » was hij bestuurder van 1745 tot 1747. Opnieuw benoemd in 1754 tot 1756.

1747-1748 : P. Clemens **De Scheppere** (41).
1748-1751 : P. Raymundus **Schelfaut** (42).
1751-1754 : P. Marcellinus **De Grave** (43).
1754-1756 : P. Godefridus **Segers.**
1756-1757 : P. Engelbertus **Bovie** (44).
1757-1759 : P. Florus **Bauwens** (45).
1759-1762 : P. Robertus **Van Eeeckhaute** (46).
1762-1765 : P. Marcellinus **Van der Beke** (47).
1765-1766 : P. Damasus **Reyngoudt.**
1766-1769 : P. Cletus **Maryns** (48).
1769-1771 : P. Symphorianus **Liebaert** (49).
1771-1774 : P. Donatianus **van den Oudendycke** (50).
1774-1777 : P. Engelbertus **Bovie** (51).
1777-1778 : P. Marcellinus **Van der Beke.**
1778-1781 : P. Engelbertus **Bovie.**
1781-1782 : P. Engelbertus **Bovie.**

---

(41) Ook « De Schepper ». Zoon van Jacob en van Anna-Marie Penneman, te St.-Niklaas (Waas) geboren op 29 oktober 1705. Te Kortrijk gekleed op 24 nov. 1724. Bestuurder van de Zusters van Ste Elisabeth te Brugge. Overleed te Eeklo op 5 juli 1782.

(42) P. Schelfaut geb. te Hazebroek op 9 november 1702. Eertijds Gardiaan te Oudenaarde. Overleed te Poperinge op 24 april 1759.

(43) P. De Grave werd te Sint-Niklaas (Waas) geb. op 24 juli 1697. Te Oudenaarde trad hij in het noviciaat der Minderbroeders op 24 april 1717. Gardiaan geweest te Poperinge, Diksmuide en tweemaal te Ieper en te Brugge. Hij stierf te Brugge op 18 februari 1775.

(44) Te Gent geb. op 23 sept. 1712 en te Ieper in het klooster getreden op 19 augustus 1733. Bestuurder van de Penitenten te **Geraardsbergen** (1756-1757), van deze van Brugge, en opnieuw te Geraardsbergen van 1774 tot 1777, waar hij overleed op 12 juni 1782.

(45) Zoon van Jacob-Florus en van Stephania-Angelica Duchesnet, te **Oudenaarde** geboren op 12 mei 1713.

(46) Ook « Van Eeckhoutte ». Te Gent geb. op 31 oktober 1705. Te Kortrijk in het klooster getreden op 7 oktober 1726. Stierf te St.-Niklaas op 8 okt. 1768.

(47) Zoon van Michaël en van Maria-Joanna Bollin, te Ieper geboren op 20 mei 1713. Hier trad hij in het klooster op 19 sept. 1733.

(48) Te **Oudenaarde** geb. op 30 juni 1710. Overleden te Poperinge op 13 maart 1779.

(49) Te Waasten geboren op 2 februari 1713. Te Ieper gekleed op 20 augustus 1735. Werd koninklijk aalmoezenier van de soldaten te Sluis. Hij spaarde noch moeite noch last om de soldaten op te wekken tot het vervullen van hun plichten jegens God. Stierf te Ieper op 20 oktober 1774.

(50) Zoon van Jacob-Donatus en van de edele vrouwe Maria-Francisca Laumosnier, te Wervik geboren op 30 maart 1738. Te Ieper gekleed op 27 sept. 1754. Hij werd Definitor in 1796, toen de Franse « Turken » het klooster van Diksmuide overrompelden. Coppé, met 24 soldaten, kwam op 16 augustus 1797 de Paters uit hun klooster zetten. P. Donatus verborg zich in de stad en hield een oog op kerk en klooster. Hij overleed in februari 1805.

(51) P. Bovie te Gent geb. op 23 september 1712. Overleed te Geraardsbergen op 12 juni 1782 in zijn bediening van biechtvader van de Zusters Penitenten.

1782-1793 : P. Bonifacius **Soete** (52).
1793-1796 : P. Pius **De Mey** (53).

In een ander bron vinden we als aanvulling van de voorgaande lijst nog de volgende Minderbroeders te Geraardsbergen :

P. Rogerius **Van den Berghe.** Hij werd te Kortrijk in 1614 geb. en werd Minderbroeder in het klooster van zijn geboortestad op 30 juli 1634. De oorkonde verhaalt van hem : « Wanneer in 1647 Geraards-» bergen door de schrikkelijke pest geteisterd werd, die dagelijks » een menigte inwoners ten grave sleepten, kwam de stad Geraards-» bergen de hulp der Minderbroeders-Rekollekten inroepen. Met de » zegen van zijn Overste snelde P. Rogerius naar Geraardsbergen » om de inwoners door de pest aangetast troost te verschaffen en » hun de hulpmiddelen van de H. Kerk te schenken. Niet lang ech-» ter kon hij het volhouden, want zelf door de pest gegrepen, viel » hij als slachtoffer van zijn naastenliefde en stierf op 13 februari » 1647 ».

P. Vanlentinus **van Tournoys.** Te Kortrijk geb. omtrent 1614. Werd als hulp-pater naar Geraardsbergen gezonden in 1651.

P. Feliciaan **Brys** of **Breys** uit St-Niklaas (Waas), waar hij geb. werd op 30 januari 1664. Te Oudenaarde trad hij in het klooster op 4 februari 1689. « Hij overleed in de **residentie** van Geraardsbergen op 12 augustus 1711 .

P. Bernardus **Van der Gucht,** zoon van Philip en van Anna-Teresia, geb. te Waasmunster op 23 juli 1697. Te Oudenaarde gekleed op 16 februari 1716. « Hij werd als hulp-pater naar Geraardsbergen gezonden, waar hij op 8 oktober 1723 reeds overleed ».

P. Jozef **Du Bois** te Gent geb. op 6 november 1691. « Geestelijke bestuurder van de Zusters Penitenten te Geraardsbergen benoemd, waar hij overleed op 5 juni 1752 ».

P. Eusebius **Van Hove,** zoon van Petrus en van Anna Katarina Wilsens, geb. te Vrasene op 13 februari 1750, « Overste van de **residentie** te Geraardsbergen ».

P. Gratiaan **D'Havée** of **Davé,** zoon van Martinus en van Philippina Vooren, geb. te Eeklo op 1 maart 1748. « Als hulp-pater bij de Zusters Penitenten te Geraardsbergen gezonden, waar hij er overleed op 31 maart 1796 ».

---

(52) Zoon van Guilielmus, koster van Lendelede, en van Maria Katharina De Borchgrave, geb. te Lendelede op 28 maart 1734. Te Ieper gekleed op 18 maart 1754. Eerst te **Geraardsbergen** als bestuurder van de Penitenten, dan van de Penitenten te Velzeke in 1796. Hij verborg zich gedurende de franse vervolging en in 1801 hernam hij zijn bediening van biechtvader tot aan zijn dood in juli 1805

(53) P. De Mey, zoon van Frans en van Petronilla Van Neste, te Ieper geb. op 4 oktober 1741. Bestuurder van de Penitenten van Geraardsbergen vanaf 1793 tot 1796.

2. MINDERBROEDERS EN DE ABDIJ VAN ST ADRIAAN TE GERAARDSBERGEN.

De Abt van St Adriaansabdij kende de Minderbroeders van Oudenaarde. Hij waardeerde ze om hun godsvrucht en hun geleerheid. Daarom vroeg hij Paters-leraars om zijn jonge monniken te onderwijzen in de wijsbegeerte en in de godgeleerdheid. Zo treffen we o.a. aan :

P. Leopold **Bernaige.** Gentenaar geboren werd hij gedoopt in St Baafskathedraal op 5 november 1685. Nauwelijks 17 jaar meldde hij zich aan bij de Paters Minderbroeders te Brugge en ontving het habijt op 23 september 1703. « De prelaat van de vermaarde Abdij » van Geraardsbergen kende de grondige geleerdheid van P. Ber- » naige en vroeg hem om de godgeleerdheid aan zijn jonge klooster- » lingen uit te leggen, wat hem werd toegestaan », in 1717. Hij stierf in het klooster te Gent op 20 maart 1755.

P. Antonius **Van Hoecke,** geb. te Oudenaarde op 17 oktober 1706. Een bekwaam en geleerd man werd hij weldra tot leermeester in de wijsbegeerte en in de godgeleerdheid aangesteld, « achtereenvolgens in de abdijen van « Eeckhoutte », te Brugge, van Waasten en van **Geraardsbergen,** vanaf 1754 tot 1756, toen hij in deze abdij overleed op 23 november 1756. Op 16 maart 1744 had P. Van Hoecke, openbaar en met de grootste onderscheiding de tesis verdedigd : **De peccatis eorumque remissiva poenitentia ».**

3. MINDERBROEDERS GEBOREN TE GERAARDSBERGEN.

Hier volgt nu de lange lijst van « inwoners uit Geraardsbergen, die als jonge mannen het kleed van de Minderbroeders hebben aangenomen ». We vonden 44 namen van Paters die in de stad Geraardsbergen zijn geboren. Velen onder hen hebben hoge posten bekleed in de Orde, waren uitstekende geleerden en heilige Minderbroeders.

1. P. Adriaan **VAN GERAARDSBERGEN :** 14.. De familienaam van de Pater is niet gekend. In de oorkonden wordt hij genoemd naar zijn geboortestad. Volgens schrijvers van de Orde ontving hij het habijt uit de handen van de H. Jan Capistranus, die omtrent het jaar 1440, als pauselijk Gezant naar de hertog van Boergondië gezonden was om deze te smeken met zijn leger ter kruisvaart te trekken. Wellicht is het met die kruisvaart dat P. Adriaan vertrok naar de Turken. Zeker is 't dat hij missionaris werd in Turkijë, en te Konstantinopel gardiaan werd benoemd. Het kristen leger werd verslagen : Paters, kristenen en kruisvaarders werden uitgemoord. P. Adriaan kon ontvluchten en geraakte terug in Vlaanderen in 1453. Naar het klooster van de Minderbroeders-Observanten te Brugge gezonden (buiten de Ezelpoort) verbleef hij er nog lange jaren. Hij overleed daar op 25 oktober 1496.
2. P. Martinus **DE HENNY :** 17 februari **1606.** Hij trad in het kloos- ter te Gent op 6 september 1627.

3. P. Franciscus **BERENS : 1618.** Te Kortrijk aanvaardde hij het habijt op 4 november 1637. « Met de grootste nauwgezetheid onderhield hij de kloosterlijke regeltucht, zodat hij als een voorbeeld aan anderen mocht voorgesteld worden. Onder alle andere deugden betrachtte hij vooral de zachtmoedigheid, waarin hij zich zo had geoefend, dat men, zelfs in de grootste wederwaardigheden, bij hem nooit een teken van opgewondenheid kon bemerken. Ook was hij van alle mensen geacht en bemind » (P. Naessen, bl. 31). Hij stierf te Gent op 15 juli 1693, oud 80 jaar.

4. P. Justus **MANNIE : 1627.** Zoon van Robertus en Martina De Brabander. Hij werd te Kortrijk gekleed op 27 december 1648. Hij stierf te Ieper op 25 april 1670.

5. P. Angelus **ENGELS : 1632.** Zoon van Petrus en van Maria Van Laethem. Te Kortrijk ontving hij het habijt op 12 oktober 1651. Samen met P. Archangelus De Clercq opende hij de latijnse klassen in het klooster te Poperinge op 27 oktober 1657.

6. P. Bartholomeus **MERCKAERT : 1636.** Te Ieper gekleed op 22 augustus 1655.

7. P. Christiaan **VAN AULTRE :** 1 december **1641.** Zoon van Adriaan en van Anna Van Broucke. Te Kortrijk gekleed op 23 oktober 1660. Vikaris te Eeklo in 1672.

8. P. Fulgentius **VAN DEN BROUCKE :** 9 februari **1644.** Zoon van Mathias en van Anna Van Aultre. Te Kortrijk in het klooster getreden op 10 april 1661. Ervaren in het geestelijk leven en in het leiden van de zielen, werd hij dikwijls tot geestelijke bestuurder van vrouwenkloosters aangesteld. Gardiaan te St-Pauwels-Waas en te Diksmuide. Hij was bestuurder van de Zusters Conceptionisten te Gent, toen hij daar overleed op 3 augustus 1705.

9. P. Eugenius **DE POORTERE :** 21 december **1647.** Zoon van Petrus en van Elisabeth Van Catendries. Te Ieper gekleed op 14 november 1665. Opeenvolgens Vikaris en Gardiaan te Eeklo en te Gent. Hij overleed te Brugge op 19 februari 1725.

10. P. Constantius **MERCKAERT :** 29 april **1649.** Te Ieper in het noviciaat getreden op 29 november 1669. Te Gent overleden op 28 oktober 1711.

11. P. Blasius **VAN DEN HERREWEGHE : 1652** of **1653.** Te Duinkerke trad hij in het klooster op 30 januari 1672. Te Gent overleden op 11 februari 1685.

12. P. Karel **DE BREEMAECKER :** 20 november **1656.** Zoon van Petrus en van Maria De Poortere. In het noviciaat te Ieper gekleed op 24 december 1674. Als missionaris in het Hollands gebied, stichtte hij de residentie van Overslag. In 1692 huurde hij eerst een schuur, richtte deze als voorlopige bidkapel in. Met de hulp van de katolieken kon hij een huis voor de Paters optrekken.

Daarna geestelijk bestuurder van de Penitenten te Brugge, ging hij te Oudenaarde sterven op 28 augustus 1719.

13. P. Jozef **DE POT** (1) : 29 juni **1657.** Zoon van Petrus-Jan en van Barbara Anceau. Te Ieper gekleed op 9 februari 1678. Zijn hogere studiën voltrok hij met zulke onderscheiding dat de oversten hem benoemden tot leesmeester in de wijsbegeerte en de godgeleerdheid met titel « Lector Emeritus ». Sekretaris van de Provinciaal, Gardiaan te Kortrijk, Zaakgelastigde te Rome, Definitor en Custos. Overleden te Brugge op 23 april 1732.

14. P. Innocentius **DE CLERCK :** 10 oktober **1658.** Zoon van Angelus en van Elizabeth De Barbier. Te Kortrijk gekleed op 24 december 1679.

15. P. Ambrosius **DRUWE :** 6 juli **1659.** Zoon van Jan en van Adriana De Poortere. Te Ieper in het noviciaat getreden op 9 augustus 1679.

16. P. Christiaan **DE BARBIER :** 18 april **1660.** Zoon van Judocus en van Katharina Morael. Te Ieper gekleed op 10 oktober 1678. Geestelijke bestuurder geweest o.a. van Zusters Franciskanessen van Velzeke. Te Oudenaarde overleden op 14 oktober 1721.

17. P. Hieronymus **VAN DEN BROECKE :** 18 augustus **1660.** Zoon van Judocus en van Elizabeth Helpers. Te Ieper in het klooster getreden op 30 september 1679.

18. P. Pacificus **VAN AUDENAERDE :** 24 september **1672.** Zoon van Adriaan en van Judoca Tydgaet. Te Oudenaarde in het klooster getreden op 5 juli 1691. Door zijn geleerdheid en welsprekendheid ontving hij de titel van « Predicator Emeritus ». Bestuurder van de Zusters Penitenten te Gent, waar hij overleed op 12 augustus 1737.

19. P. Prudentius **VAN HOVE :** 22 augustus 1672. Te Oudenaarde in het noviciaat getreden op 28 december 1690. Missionaris onder de protestanten te Hulst. Hier stierf hij op 1 november 1726.

20. P. Adriaan **DE GEYTERE :** 8 oktober **1673.** Zoon van Judocus en van Judoca De Gaffelare. Te Oudenaarde gekleed op 28 november 1695. Hij stierf te Poperinge op 20 april 1740.

21. P. Damiaan **DE GEYTERE :** 10 februari **1676.** Broeder van P. Adriaan De Geytere. Te Oudenaarde gekleed op 16 november 1694. Overste van de residentie te Koewacht geweest. Stierf te Nieuwpoort op 6 december 1724.

22. P. Bernardinus **STERCK :** 21 maart **1682.** Zoon van Niklaas en van Joanna Van Essche. Te Kortrijk gekleed op 13 januari 1702. Te Gent overleden op 5 november 1721, oud 39 jaar.

---

(1) Of zijn verlatijnste naam « A. Poculo ». Volg. P.A. Heysse : ° 19.IV.1659, † 28 april 1732.

23. P. Placidus **DE RUYTER** : 15 april **1687.** Zoon van Frans en van Anna Nerincx. Te Oudenaarde gekleed op 18 september 1706. Leesmeester in de wijsbegeerte. Te Gent overleden op 3 februari 1749.

24. P. Florus **DE LA COUR** of **DE LACOUR** : 1 juni **1687.** Zoon van Jacob-Frans en van Agnes Van den Bossche. Te Brugge gekleed op 9 oktober 1706. Te Poperinge overleden op 16 mei 1732.

25. P. Jozef **DE POORTERE** : 8 juni **1688.** Te Brugge in het klooster getreden op 12 juli 1708. Bestuurder van de Annunciaden te Nieuwpoort. Stierf te Oudenaarde op 14 november 1751.

26. P. Ambrosius **JACQUEMEN** : 21 maart **1689.** Zoon van Adriaan en van Francisca Van der Meren. Te Brugge gekleed op 6 mei 1709. Overleden te Eeklo op 21 april 1729, oud 40 jaar.

27. P. Paulinus **DE BLOCK** : 16 augustus **1690.** Zoon van Judocus en van Anna Van Wynendale. Te Brugge gekleed op 20 oktober 1708. Stierf te Nieuwpoort op 1 oktober 1720, oud 30 jaar.

28. P. Florentius **VAN DEN NEUCKER** : 15 februari **1690.** Zoon van Jan en van Elizabeth Parduyns. Te Brugge in het klooster getreden op 11 november 1707. Te Gent overleden op 18 januari 1728, oud 38 jaar.

29. P. Maximus **DE SMET** : 19 januari **1691.** Zoon van Martinus en van Joanna... (2). Te Oudenaarde binnengetreden op 3 mei 1715. Te Gent overleden op 11 november 1727, oud 36 jaar.

30. P. Urbaan **BERNAERT** : 26 april **1699.** Zoon van Petrus en van Anna Van Santen. Te Oudenaarde in het klooster getreden op 22 mei 1716. Stierf te Gent op 26 september 1737, oud 38 jaar.

31. P. Benediktus **D'HENAU** : 14 juli **1699.** Zoon van Jan en van Maria Stockman. Te Oudenaarde gekleed op 24 mei 1716, nog geen 17 jaar oud. Godvrezend en voorbeeldig kloosterling werd hij heel vroeg aangewezen om betuurder te zijn van de Arme Klaren te Ieper. Hij stierf te Gent op 10 oktober 1759.

32. P. Athanasius **SALIGO** : 4 oktober **1699.** Zoon van Adriaan en van Antonia Paternoster. Te Ieper gekleed op 6 juli 1720. Te Kortrijk overleden op 6 maart 1742, oud 43 jaar.

33. P. Albertus **CRICK** : 11 februari **1701.** Zoon van Ghislenus en van Anna De Wolf. Te Oudenaarde in het klooster getreden op 16 maart 1719. Geestelijke bestuurder van de Penitenten te Diksmuide. Stierf te St-Niklaas op 24 juli 1767.

34. P. Isidoor **BODART** : 25 maart **1705.** Zoon van Jacob en van

---

(2) De familienaam van de moeder staat in het doopregister van Geraardsbergen niet aangetekend.

Joanna Witting. Te Ieper gekleed op 3 april 1723. Leesmeester in wijsbegeerte. Stierf te Oudenaarde op 17 augustus 1732, oud 27 jaar.

35. P. Placidus **VAN DER MYNSBRUGGE :** 26 februari **1709.** Zoon van Jacob en Elizabeth De Ruyter. Te Ieper gekleed op 14 februari 1729. Voorbeeldig kloosterling en zeer ervaren in het geestelijk leven. Bestuurder van verscheidene kloosterzusters, o.a. van de Penitenten te Gent. Stierf te Brugge op 12 oktober 1793, oud 84 jaar.

36. P. Alfons **MOENS :** 3 september **1713.** Zoon van Arnoldus en van Gerardina Denutte. Te Ieper in het klooster getreden op 28 november 1731. Bestuurder van de Penitenten te Diksmuide. Te Brugge overleden op 8 mei 1766.

37. P. Florentius **DE SAVOYE :** 27 januari **1715.** Zoon van Egidius en van Maria-Anna Vermeulen. Nauwelijks 16 jaar trad hij te Ieper in het klooster op 11 juni 1731. Bestuurder geweest van de Zusters Urbanisten te Brugge. Stierf te Gent op 16 april 1776.

38. P. Walter **RENS :** 28 december **1721.** Zoon van Walter en van Maria Cuvillier. Te Ieper gekleed op 29 april 1741. Hij was een geleerd en welsprekend man, « die door zijne sermonen in de herten der aanhoorders veel vrucht gedaan heeft ». Proedicator Emeritus » uitgeroepen door de Paters van het Kapittel. Hij stierf te Gent op 17 september 1785.

39. P. Constantius **MERCKAERT :** 18 januari **1724.** Zoon van Korneel en Adriana Godefroy. Hij trad in het klooster te Ieper op 24 november 1742. Hij overleed te Kortrijk op 3 juli 1744, nauwelijks 20 jaar oud.

40. P. Victorinus **JAEGHERS** of **DE JAGHER :** 22 januari **1730.** Te Ieper gekleed op 26 juni 1748. Driemaal gardiaan geweest te Oudenaarde. Hier beleefde hij de vervolging der Franse Omwentelaars. Hij moest met zijn medebroeders het klooster verlaten in 1797. P. Victorinus verborg zich te Oudenaarde. Hij overleed in dezelfde stad op 2 januari 1801.

41. P. Dominicus **DE BACKER :** 19 juli **1746.** Zoon van Jan Baptist en van Maria-Anna Bocxstael. Te Oudenaarde gekleed op 22 april 1768. Bestuurder geweest van de Zusters Penitenten te Tielt. Overste van de residentie te Blankenberge, wanneer in 1797 de kloosters werden afgeschaft.

42. P. Bertrandus **RENS :** 8 april **1750.** Zoon van Jan Baptist en van Anna-Maria Antheeuws. Te Oudenaarde gekleed op 20 september 1769. Hij werd te Brugge priester gewijd op 23 september 1774. Uit zijn klooster te Gent verjaagd, dook hij onder bij vrienden. De republikeinen zochten hem overal, maar hij kon ieder keer ontsnappen. Na het Konkordaat van 1801 benoemde de bisschop van Gent hem in 1806 tot pastoor te Overboelare, waar hij ge-

durende 8 jaar « als een waakzaam herder zijn parochie bestierd heeft ». Hij stierf daar op 14 oktober 1814.

43. P. Adriaan **LYSON :** 9 maart **1750.** Zoon van Lieven en van Petronella Somers. Te Oudenaarde in het klooster getreden op 22 april 1771. Het jaar van zijn afsterven is onbekend.

44. P. Hendrik **DE CRICK :** 7 december **1765.** Zoon van Gielielmus en van Anna-Katharina De Latin. Te Ieper gekleed op 20 september 1790. Hij werd leraar aan het kollege te Tielt en toen barste de vervolging los. P. Hendrik met P. Albinus bleven voorts lessen geven aan de studenten, wanneer in januari 1798 door de Fransen verboden werd het onderwijs door priesters verder te geven. Hij weigerde de eed van haat af te leggen en werd op bevel van 7 Regenmaand, jaar 7, veroordeeld tot de ballingschap. P. Hendrik viel nooit in de handen van de dwingeland. Toen de godsdienstvrijheid werd teruggegeven keerde hij naar Tielt en het kollege weer, dat in 1802 door talrijke studenten bezocht werd, zo dat de bisschop genoodzaakt werd een professor bij te voegen. In 1825 werden, op bevel van koning Willem, alle bisschoppelijke kolleges gesloten. Wederom op straat gezet. De bisschop benoemde hem tot onderpastoor te Lichtervelde waar hij gedurende 3 jaar werkzaam was. Zodra de vrijheid van vereniging, door de grondwet gewaarborgd, afgekondigd was, aarzelde P. Hendrik niet naar zijn klooster te Tielt terug te keren en het habijt opnieuw aan te trekken. Hij stierf aldaar op 28 juni 1837.

We gebruikten de volgende **bronnen :**

A. **Onuitgegeven archieven :**

1) Archief van de dekanale kerk Ste Walburga te Oudenaarde.
2) Archief van de stad Oudenaarde (Stadhuis).
3) Archief (provinciaal) van de Minderbroeders te Sint-Truiden.
4) Acta Capitularia. Archief van de dekanale kerk St Hermes te Ronse.

B. **Gedukte werken :**

1) Necrologium Conventuum Brugensium (P. Heysse).
2) Tabula Capitularia (P. Alb. Heysse).
3) Franciskaansche Vlaenderen (P. Naessen).
4) Histoire littéraire et Bibliographique des Frères Mineurs de l'Observance (P. Dirks).

RONSE. *P. Petrus B. de Meyer, o.f.m.*

VERAN(D)ZADEN

EEN OUD BOERENWOORD UIT ZUID-OOST-VLAANDEREN.

In het **Zuid-Oostvlaandersch Idioticon,** heeft I. Teirlinck de woordenschat beschreven van een gebied begrensd door de Schelde, het dal van de Markebeek en het dal van de Zwalme; de zuidwestelijke driehoek tussen Schelde, Ronne en het dal van de Markebeek echter is, zoals men weet, slechts stiefmoederlijk behandeld (1). Van dit gebied tussen Oudenaarde en Zottegem vormt Teirlincks geboorteplaats Zegelsem, « een afgezonderd dorpje van landbouwers » (2), het middelpunt; in zijn geboortedorp vooral heeft de schrijver « de elementen voor dit Idioticon ... vergaderd » (1).

In het derde deel [1921-'22] op blz. 237a nu heeft Teirlinck het volgende, merkwaardige artikel opgenomen :

> VERONZAAN, ww. Zie Veronzaden.
> VERONZADEN (uitspr. **-zaan** ...), bedr. zw. ww. Veelal in 't verl. dw. **veronzaad** (met de **a** verkort). Uitputten met er gedurig hetzelfde zaad (dezelfde akkervrucht) op te zaaien (3). **Da' land es veronzaad. Veronzaad land.** — Fig. Van een oude jonge-dochter : bedorven door liederlijkheid en ontucht. **Da' maisk' es, mijn dzielke, veronzaad !**

Er kan wel nauwelijks twijfel aan bestaan, dat Teirlinck hier een overblijfsel, een rest met gewijzigde betekenis heeft opgetekend van het oude Vlaamse en Brabantse boerenwoord **verandzaden,** dat sinds het eind der 18de eeuw in onbruik is geraakt.**Verandzaden** betekende « (gepacht land) niet in zijn drie gerechte « zaden of seizoenen » leggen, (het) buiten zijn « vaste zaden » brengen; (het) schenden door inbreuk te maken op de vaste vruchtomloop van het drieslagstelsel ». Dit merkwaardige en oeroude woord was reeds in 1873 opgetekend door deken De Bo in zijn onvolprezen **Westvlaamsch Idioticon.** De Westvlaamse volkstaal kende toen weliswaar het woord niet meer — het is trouwens de vraag of West-Vlaanderen buiten het Kortrijkse het woord ooit heeft gekend —, maar De Bo tekende uit de plakkaten van Kortrijk, Oudenaarde en Aalst een drietal voorbeelden van **verandzaden** op, waarvan het oudste tot de tweede helft van de 16de behoort en de jongste tot de eerste helft van de 17de eeuw stammen. Sinds het verschijnen van de **Geschiedenis van de Landbouw in België** van Ir. Paul Lindemans [1952] kennen we tal van voorbeelden van **verandzaden;** de oudste plaats, een Gentse, is van 1365. Ik hoop in de gelegenheid te zijn binnenkort, in een uitvoerig artikel, etymologie en geschiedenis van dit oude en taalkundig bijzonder interessante woord te behandelen.

En nu zou ik een beroep willen doen op de lezers van **Het Land van Aalst** die belangstelling hebben voor termen van de landbouw. In de door Teirlinck vermelde vorm **veronzaan, veronzaden** kan het voorvoegsel **on-** nauwelijks correct zijn; men zal hebben te denken aan **veranzaan** met een **a** die een tikkeltje geslotener is dan de gewone **a,** d.w.z. een **a** die een beetje in de richting gaat van de **o.** Overigens kan de spelling met **o** wellicht gedeeltelijk zijn toe te schrijven aan een etymologische veronderstelling van De Bo, waar Teirlinck naar verwijst. De Bo dacht namelijk dat **and-, ant-** uit **ont-** ontstaan kon zijn; dat is echter uitgesloten. Bij lezers die het door Teirlinck vermelde woord wel eens van oude boerenmensen hebben gehoord, eventueel er zoveel belangstelling voor hebben dat ze er bij de oude boerengeneratie naar willen informeren, daarbij speciaal lettend op de uitspraak : **veran-** of **veron-,** willen we ons gaarne aanbevelen. Inlichtingen zullen in dank worden aanvaard.

dr. F. de Tollenaere
p/a Universiteitsbibliotheek, Leiden (Nederland).

(1) Zie I. Teirlinck, **Klank- en Vormleer van het Zuid-Oostvlaandersch Dialect** 2a [1924].
(2) **a.w.** 1a [1924].
(3) De omschrijving staat blijkbaar onder de invloed van die welke De Bo aan het eind van zijn artikel bij zijn etymologisch probeersel vermeldt : « Zou Verantzaaien dan misschien zooveel zijn als Verontzaaien, d.i. afzaaien, zoo dikwijls een land bezaaien dat het eindelijk af- en uitgeput is ? ». « Hetzelfde zaad » bij Teirlinck berust misschien op zijn — foutieve — interpretatie van het woord **zaad** in **veran(d)zaden** als « graan » i.p.v. als « veld ». Wellicht is de betekenis van het Zuidoostvl. woord algemener te omschrijven, t.w. als « (land) bederven, uitputten » ?

De kerkelijke organisatie in het Land van Aalst

Het retrospektief overzicht van de kerkelijke organisatie van het Land van Aalst, vanaf de kerstening van deze streek tot op heden, kan ingedeeld worden in drie grote afgescheiden periodes. We kunnen ze noemen Kamerijkse, Mechelse en Gentse periode, naargelang het ressorteerde of nog onder een der voornoemde bisdommen.

Als « Land van Aalst » beschouwen we het geheel van de gemeenten die in dit tijdschrift bestudeerd worden.

ALGEMEEN OVERZICHT.

Naarmate de kerstening van onze streken vorderde, maakten de missionerende geestelijken, veelal met de waardigheid van bisschop zonder vaste residentie, plaats voor bisschoppen met een vaste verblijfplaats die jurisdictie hadden over een welbepaalde streek welke nu ook blijvend georganiseerd werd. Voor de omschrijving van de kerkelijke gebieden volgde men, op enkele uitzonderingen na, de toenmalig staatkundige indeling. Bij de administratieve indeling van het Laat-Romeinse rijk maakte onze streek deel uit van de provincie Belgica secunda met als hoofdplaats Reims. Deze hoofdplaats werd het centrum van een kerkprovincie of aartsbisdom. De bisschoppen resideerden in de onderscheiden hoofdplaatsen van de civitates.

De bisschop was bij het begin der kerk omgeven door helpers die meestal geestelijken van lagere rang waren (diakens). Ze waren verenigd in een kollege van kanunniken die in gemeenschap leefden. Hij hield zich in hoofdzaak bezig met de geloofsprediking. Het bestuur van zijn diocees was veelal in handen van een aartspriester die optrad als leidsman van de jonge geestelijken en een bemiddelende rol speelde tussen priester en bisschop. Hun opdrachten, die meer en meer in omvang toenamen, verleenden hun van langs om meer het karakter van landdeken. Ze werden in hun positie verdrongen door de aartsdiakens, die na de bisschop de machtdrager was in bestuurlijke zaken. Naargelang het aantal aartsdiakens verhoogde werd hun bevoegdheid verdeeld en kregen ze weldra een gebied toegewezen voor de uitoefening van hun rechten.

Hun rechtsgebied noemde men een aartsdiakonaat, hetwelk onderverdeeld was in dekanaten en bestuurd door een deken. Deze laatsten mogen beschouwd worden als de juridische opvolgers van de aartspriesters.

De aartsdiakonaten werden georganiseerd in de 12e eeuw.

De deken bleef de bemiddelaar tussen bisschop en priester. Hij woonde, meestal eens per jaar, de diocesane synoden bij waarop hij zijn rekeningen voorlegde. Dit waren rekeningen van belastingen die hij inde voor de bisschop. Daarvan werd hem een deel toegewezen.

Onder de andere bevoegdheden van de deken, welke tot op heden bijna ongewijzigd aan dit ambt verbonden bleven, was daar nog het

bekendmaken aan zijn priesters van de besluiten die op de synode genomen werden. Het jaarlijkse bezoek aan de kerken, waarop hij hun staat van onderhoud naging.

Later kwam daar nog bij het onderzoek van de rekeningen, Kerkfabriek, H. Geesttafel en hospitalen.

Hij was steeds de verdediger van de rechten van de bisschop, zowel tegen de clerus als tegen de leken.

De **KAMERIJKSE PERIODE,** gedurende dewelke het Land van Aalst deel uitmaakte van het bisdom Kamerijk, werd afgesloten bij de oprichting van de nieuwe Nederlandse bisdommen in 1559 onder Filips II.

Het bisdom Kamerijk, onderdeel van de kerkprovincie Reims, was ingedeeld in de aartsdiakonaten :

Brabant, onderverdeeld in de dekanaten Geraardsbergen, Halle, St.-Brixius.
Brussel (opgericht rond 1272 door afscheiding van Brabant), onderverdeeld in de dekanaten Aalst, Brussel, Pamele (Oud).
Henegouwen, onderverdeeld in de dekanaten Bavai, Binche, Maubeuge, Bergen.

De parochies van het Land van Aalst waren begrepen in :

1° de dekanaten Aalst, Brussel, Pamele (aartsdiakonaat Brussel);
2° de dekanaten Geraardsbergen en Halle (aartsdiakonaat Brabant).
(Voor de indeling zie kol. 2, 3, 4 van de hierbijgevoegde tabel.)

Deze indeling zou behouden blijven tot bij de oprichting van de Nederlandse bisdommen.

De **MECHELSE PERIODE,** gedurende dewelke het Land van Aalst deel uitmaakte van het aartsbisdom Mechelen, nam een aanvang bij de oprichting van de Nederlandse bisdommen in 1559 en eindigde bij de Napoleaanse hervormingen in 1801.

De Pauselijke bul « Super Universas » van 12.5.1559 bracht een diepgaande wijziging met zich mede op bestuurlijk gebied. Had de indeling en de onderverdeling van de bisdommen tot nu toe geen rekening gehouden, noch met de gewijzigde staatkundige grenzen, noch met de etnische groeperingen, thans zou dit wel het geval zijn, en wel namelijk bij de oprichting van nieuwe bisdommen, waarvan het initiatief uitging van Filips II die echter meer van staatkundige dan van Kerkelijke bezorgdheid waren.

Er werden drie aartsbisdommen opgericht :

1° de Franse kerkprovincie Kamerijk met de bisdommen Atrecht, St.-Omaars, Doornik, Namen;
2° de Zuid-Nederlandse kerkprovincie Mechelen met de bisdommen Gent, Brugge, Ieper, Antwerpen, 's Hertogenbos, Roermond;
3° de Noord-Nederlandse kerkprovincie Utrecht, met de bisdommen Haarlem, Middelburg, Deventer, Groningen en Leeuwarden.

Het aartsbisdom Mechelen, gesticht door Paus Paulus IV werd ingericht door Paus Pius IV bij de Bul « Ex Injuncto Nobis » van 11.3.1561.

Ter gelegenheid van de oprichting van de nieuwe bisdommen werden de aartsdiakonaten afgeschaft naargelang het overlijden of ontslag van de titularissen. Dit had voor gevolg dat het aantal dekens verhoogde en nieuwe omschrijvingen ontstonden.

Het aartsbisdom Mechelen strekte zich uit over het Vlaams sprekend gedeelte van Brabant, de streek rond Mechelen en het gebied tussen Schelde en Dender (Land van Aalst).

De dekanale hervorming was een der eerste zorgen van de nieuwe bisschoppen. Bij dekreet van 5.3.1574 werd het aartsbisdom verdeeld in 10 dekanaten, waaronder voor onze streek Aalst, Geraardsbergen, Ninove, Ronse, St.-Pieters-Leeuw.

Op 10.9.1596 wijzigde aartsbisschop Hovius deze indeling en bracht hun aantal op elf, waardoor de parochies van het Land van Aalst kwamen te liggen in de dekanaten Aalst, Geraardsbergen, Oosterzele, Ronse en St.-Pieters-Leeuw.

De parochies Gavere en Melsen behoorden echter bij het bisdom Gent en ressorteerden respectievelijk onder de dekanaten Oudenaarde en Deinze. — In 1613 werd het dekanaat St.-Lievens-Houtem opgericht, ressorterend onder het bisdom Gent, en omvatte volgende parochies van het Land van Aalst : Bavegem, Gentbrugge, Gijzenzele, Gontrode, Landskouter, Lemberge, Melle, Merelbeke, Oosterzele, St.-Lievens-Houtem en Vlierzele. In 1625 keerden deze parochies naar het aartsbisdom Mechelen terug (1).

Deze indeling bleef, in grote trekken, behouden tot bij het begin der 19e eeuw, behalve dat de benaming van het dekanaat Oosterzele in 1614 gewijzigd werd in dat van Oordegem (zie kol. 5 en 6 van de tabel).

De **GENTSE PERIODE,** die nog voorduurt tot op heden, nam een aanvang bij het concordaat van 1801. De Napoleaanse hervormingen die, niet alleen op burgerlijk doch ook op kerkelijk gebied, verstrekkende gevolgen hadden waren o.a. oorzaak dat het Land van Aalst voortaan deel zou uitmaken van het bisdom Gent.

Voor de kerkelijke rechtsgebieden werd hetzelfde patroon gevolgd als voor de burgerlijke omschrijvingen.

Het concordaat van 1801, bekrachtigd door de bul van 29.11.1801, voorzag in de afschaffing van de bisdommen Antwerpen, Brugge, Ieper en Roermond (Brugge werd terug opgericht als bisdom in 1834). Het aartsbisdom Mechelen werd omschreven door de departementen van de Dijle (Brabant) en de twee Nethe's (Antwerpen). Het bisdom Gent omvatte de departementen van de Schelde (Oost-Vlaanderen) en de Leie (West-Vlaanderen). Het concordaat voorzag ook in de afschaffing van de voordien bestaande bestuurlijke indeling in dekanaten.

Napoleon voegde, op eigen hand, enige bepalingen toe aan het concordaat. Organieke artikelen genoemd. Deze artikelen werden na enig verzet van de geestelijkheid aangenomen, doch met een breed geïnterpreteerde toepassing. Zo werden door deze artikelen de grenzen van de parochies, zoals ze tot nu toe hadden bestaan afgeschaft.

(1) Het Land van Aalst, jg. X, 1958, blz. 379.

Voortaan mocht er slechts per kanton een pastoor zijn. De pastoor zou een staatswedde genieten. Deze indeling in kantons bestaat nog tot op heden (zie kol. 17 van de tabel).

De kerken gelegen binnen deze kantons noemde men succursales die bediend werden door succursalisten of deservitors. Deze genoten echter geen staatswedde. Dit zou slechts veel later het geval zijn. Zo beschouwd was het dus enkel de kantonale pastoor die jurisdictie had binnen zijn pastorij. Volgens een onderrichting echter van Mgr. de Rocquelaure, aartsbisschop van Mechelen, oefenden de deservitors de pastorale jurisdictie uit binnen de grenzen van hun vroegere parochie. De jurisdictie van de kantonale pastoor was dus beperkt tot de omgrenzing van zijn titulaire parochie. De nieuwe indeling van de bisdommen in bestuurlijke ressorten werd opgelegd door het Keizerlijk dekreet van 11 prairial jaar 12.

Op 30.11.1802 maakte Mgr. Fallot de Baumont, bisschop van Gent, de indeling van zijn diocees bekend. Waaronder voor onze streek :

1° *Aalst,* welk dekanaat ingedeeld was in drie kantonale pastorijen : Aalst, Herzele, Oordegem.
2° *Oudenaarde* met twee kantonale pastorijen, namelijk de parochie van St. Walburgis en deze van Pamele.
3° *Geraardsbergen* met de kantonale pastorijen Geraardsbergen en Ninove.
4° *Ronse* met de kantonale pastorijen Nederbrakel, Ronse, St.-Maria-Horebeke.
5° *Zottegem* met de kantonale pastorijen Oosterzele en Zottegem.
6° *Dendermonde* met de kantonale pastorijen Dendermonde en Wetteren.
7° *Gent* met o.a. de kantonale pastorij van Gent extra-muros voor Ledeberg en Gentbrugge.
(zie kol. 7 en 8 van de tabel).

De parochies Borcht-Lombeek, Liedekerke, Teralfene maakten geen deel meer uit van het Land van Aalst, ze behoorden tot het departement van de Dijle (Brabant).

Liedekerke en Teralfene behoren sedert 1803 tot het dekanaat Asse.

Borcht-Lombeek behoorde achtereenvolgens tot de dekanaten Halle, vanaf 1803, St.-Pieters-Leeuw, vanaf 1837, St.-Kwintens-Lennik, vanaf 1873.

Over een periode van 75 jaar (1845-1920) verhoogde het aantal dekanaten van 7 tot 14.

Van 1920 af werden geen nieuwe dekanaten meer opgericht. In 1847-1852 werden echter enkele grenswijzigingen aangebracht als gevolg van de afgelegenheid van sommige parochies.

Deze 7 nieuwe dekanaten zijn, in chronologische volgorde :

1° *NINOVE* opgericht in 1845.

De omschrijving van het dekanaat Ninove werd gevormd door afscheiding van parochies van het dekanaat Geraardsbergen, namelijk de parochies die in 1802 behoorten tot

a) de kantonale pastorij van Ninove (Idegem bleef bij Geraardsbergen);
b) de kantonale pastorij Herzele (Aaigem, Heldergem, Herzele, Ressegem, St.-Antelinks, Woubrechtegem)
(zie kol. 9 van de tabel).

GRENSWIJZIGINGEN 1847-1852

1° werden afgescheiden van het dekanaat Ronse, en gevoegd bij Zottegem : Beerlegem, Dikkele, Hundelgem, Meilegem, Nederzwalm, Paulatem, St.-Maria-Latem;
Geraardsbergen : Deftinge, Hemelveerdegem, Nederbrakel, Opbrakel, Ophasselt, Parike, St.-Maria-Lierde, St.-Martens-Lierde, Steenhuize;
Oudenaarde : Welden;

2° werden afgescheiden van het dekanaat Oudenaarde om gevoegd te worden bij Ronse : Berchem, Maarke, Kerkem, Nukerke;

3° werden afgescheiden van Zottegem om gevoegd te worden bij Gent, de parochies Bottelare, Gijzenzele, Gontrode, Landskouter, Lemberge, Melle, Melsen, Merelbeke, Moortsele, Schelderode, Vurste;

4° werden afgescheiden van Aalst om gevoegd te worde bij Dendermonde, de parochies Schoonaarde en Wichelen.
(zie kol. 10 van de tabel).

2° *WETTEREN* opgericht in 1875.

De omschrijving van het dekanaat Wetteren werd gevormd :

a) door parochies van het dekanaat Dendermonde, namelijk deze van de in 1802 bestaande kantonale pastorij Wetteren : Massemen, Serskamp, Westrem;
b) door parochies van het dekanaat Aalst : Bavegem, Impe, Letterhoutem, Oordegem, St.-Lievens-Houtem, Smetlede, Vlierzele, Wanzele;
c) door de parochie Gijzenzele, afgescheiden van Gent.
(zie kol. 11 van de tabel).

3° *NEDERBRAKEL* opgericht in 1909.

De omschrijving van het dekanaat Nederbrakel was dezelfde als deze van de kantonale pastorij welke in 1847 afgescheiden werd van het dekanaat Ronse en gevoegd werd bij het dekanaat Geraardsbergen.
(zie kol. 12 van de tabel).

4° *HERZELE* opgericht in 1912.

De omschrijving van Herzele werd gevormd door de parochies afgescheiden van de dekanaten

Aalst : Bambrugge, Borsbeke, Burst, Erembodegem, Haaltert, Kerksken, Welle, Zonnegem;
Ninove : Aaigem, Heldergem, Herzele, Ressegem, St.-Antelinks, Woubrechtegem;
Wetteren : Letterhoutem, St.-Lievens-Houtem.

Al deze parochies behoorden in 1802 tot de kantonale pastorij van Herzele.
(zie kol. 13 van de tabel).

5° *ST.-MARIA-HOREBEKE* opgericht in 1913.

De omschrijving van het dekanaat St.-Maria-Horebeke werd gevormd door de parochies afgescheiden van de dekanaten

Ronse : Elst, Michelbeke, Munkzwalm, Roborst, Rozebeke, Schorisse, St.-Blasius-Boekel, St.-Denijs-Boekel, St.-Kornelis-Horebeke, St.-Maria-Horebeke, Zegelsem;
Zottegem : Beerlegem, Dikkele, Hundelgem, Meilegem, Nederzwalm, Paulatem, St.-Maria-Latem;
Oudenaarde : Welden.

Al deze parochies maakten in 1802 deel uit van de kantonale pastorij van St.-Maria-Horebeke.
(zie kol. 14 van de tabel).

6° *LEDEBERG* opgericht in 1919.

De omschrijving van Ledeberg werd gevormd door afscheiding van parochies van de dekanaten

Gent : Bottelare, Gentbrugge, Gontrode, Landskouter, Ledeberg, Lemberge, Melsen, Merelbeke, Moortsele, Schelderode, Vurste;
Zottegem : Semmersake.
(zie kol. 15 van de tabel).

7° *OOSTERZELE* opgericht in 1920.

De omschrijving van het dekanaat van Oosterzele werd gevormd door de parochies afgescheiden van de dekanaten

Ledeberg : Bottelare, Gontrode, Landskouter, Lemberge, Melsen, Moortsele, Schelderode, Semmersake, Vurste;
Zottegem : Baaigem, Balegem, Dikkelvenne, Gavere, Munte, Oosterzele, Scheldewindeke;
Wetteren : Gijzenzele.

Al deze parochies behoorden in 1802 tot de kantonale pastorij van Oosterzele.
(zie kol. 16 van de tabel).

Al de in 1802 bestaande kantonale pastorijen waren in 1920 verheven tot dekanaten. Hun omschrijving was, behoudens de hiernavermelde uitzonderingen, dezelfde.

De kantonale pastorij van Oordegem verviel ten voordele van Aalst en Wetteren. De kantonale pastorij Gent extra-muros werd het dekanaat Ledeberg.

De parochies Berchem, Maarke, Kerkem, Nukerke, Zulzeke, van de K.P. van Oudenaarde bleven bij het dekanaat van Ronse behoren.

De parochies Melle en Merelbeke van de K.P. Oosterzele bleven bij het dekanaat Ledeberg behoren.

De parochies Schoonaarde en Wichelen van de K.P. van Aalst bleven bij het dekanaat Dendermonde behoren.

De vergelijking tussen de ambtsgebieden van onze huidige kantons met de bestaande dekanaten toont ons dezelfde verschillen (zie kol. 16-17 van de tabel).

DE PINTE. *J. van Twembeke.*

GERAADPLEEGDE BRONNEN EN WERKEN

— Bisschoppelijk archief, berustend op het Seminarie :
B. 18. a. nrs. 31, 32, 33, 51, 51a, 112, 114, 126, 127, 128, 129, 130, 131a, 131b, 132a.
B. 18. b. nr. 12.
B. 18. c. nr. 32.
B. 18. d. nr. 145.
B. 19. b. nrs. 11, 12.
— Almanachen van de Bisdommen Brugge en Gent, beginnende in 1835.
— Jaarboeken van het Bisdom Gent.
— Annuaire administratief, 1956, Brussel, 83e jaar.
— Claessens P. : Histoire des Archevêques de Malines, Leuven 1881, 2 dln.
— Claessens P. : La Belgique Chrétienne depuis la conquête française jusqu'à nos jours, 1883, 2 dln.
— De Moreau E. : Kerk en geestelijk leven van het Concordaat van Worms tot het einde van de 13e eeuw, in : Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel 2, 1950.
— De Moreau E : Kerk en geestelijk leven tot het Concordaat van Worms 936-1122, in : Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel 2., 1950.
— De Moreau E : Histoire de l'Eglise en Belgique, 1952, 2 delen.
— De Munck G. : De oprichting van het Bisdom Gent, in : Collationes Gandavenses, deel 11.
— De Potter J. : De dekenij Ninove op 't einde der 16e eeuw, Gent 1905.
— De Ram P. : Synodicon Belgicum, Mechelen 1828-1858, 4 delen.
— De Seyn E. : Geschied- en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten.
— Dierickx M. : De oprichting van de nieuwe Bisdommen in de Nederlanden onder Filips II (1559-1570), Antwerpen, 1950.
— Guyot E : Nouveau dictionaire des Communes, hameaux etc... du Royaume de Belgique, 1927.
— Laenen J. : Notes sur l'organisation ecclésiastique du Brabant à l'époque de l'érection des nouveaux évèchés, in : Ann. de l'Accad. d'archéologie de Belgique, 1904, deel 56 (5e serie, deel VI).
— Laenen J. : Introduction à l'histoire paroissiale du diocèse de Malines. Les Institutions, Brussel, 1924.
— Laenen J. : Kerkelijk en Godsdienstig Brabant vanaf het begin der 4e tot in de 16e eeuw, Antwerpen, 1935-36, 2 delen.
— van Werveke H. : Het Zuiden onder het Consulaat en het Keizerrijk (1799-1814), in : Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel IX, 1956.

1	Parochies 2	Kamerijkse Periode (tot 1559) (Bisdom Kamerijk)		Mechelse Periode (1559-1801)		Gentse Periode (vanaf 1801)										Huidige Kantons
						1802		Dekanaten in 1845	Dekanaten in 1847-1852	Dekanaten in 1875	Dekanaten in 1909	Dekanaten in 1912	Dekanaten in 1913	Dekanaten in 1919	Dekanaten vanaf 1920 tot op heden	
		Aarts-diakonaat 3	Dekanaat 4	1559-1596 Dekanaten 5	1596-1801 Dekanaten 6	Dekanaten 7	Kantonale Pastorijen 8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	**Aaigem**	Brussel	Aalst	Ninove	Aalst	Aalst	Herzele	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
2	**Aalst**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
3	**Amengijs**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse
4	**Appelterre**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
5	**Aspelare**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
6	**Baaigem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
7	**Balegem**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
8	**Bambrugge**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
9	**Bavegem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Aalst
10	**Beerlegem**	Brussel	Aalst	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
11	**Berchem**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Oudenaarde
12	**Borsbeke**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
13	**Bottelare**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
14	**Burst**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
15	**Deftinge**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
16	**Denderhoutem**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
17	**Denderleeuw**	Brabant	G'bergen	Ninove	Aalst	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
18	**Denderwindeke**	Brabant	Halle	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
19	**Dikkele**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
20	**Dikkelvenne**	Brussel	Aalst	Ronse	Ronse	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
21	**Edelare**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
22	**Eichem**	zie Appelterre														
23	**Elene**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
24	**Elst**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
25	**Ename**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
26	**Erembodegem**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
27	**Erondegem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
28	**Erpe**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
29	**Erwetegem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
30	**Etikhove**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
31	**Gavere**	Brussel	Aalst	Oudenaarde	Oudenaarde	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
32	**Gentbrugge**	Brussel	Aalst	Gent	Gent	Gent	Gent extra-muros	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Ledeberg	Ledeberg
33	**Geraardsbergen**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
34	**Gijzegem**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
35	**Gijzenzele**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Oosterzele	Oosterzele
36	**Godveerdegem**	Brabant	G'bergen	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
37	**Goeferdinge**	zie Overboelare				G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
38	**Gontrode**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
39	**Grimminge**	Brabant	Halle	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
40	**Grotenberge**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
41	**Haaltert**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
42	**Heldergem**	Brabant	G'bergen	Ninove	Aalst	Aalst	Herzele	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele

1	Parochies	Kamerijkse Periode (tot 1559) (Bisdom Kamerijk)		Mechelse Periode (1559-1801)		Gentse Periode (vanaf 1801)										Huidige Kantons
						1802		Dekanaten in 1845	Dekanaten in 1847-1852	Dekanaten in 1875	Dekanaten in 1909	Dekanaten in 1912	Dekanaten in 1913	Dekanaten in 1919	Dekanaten vanaf 1920 tot op heden	
		Aarts-diakonaat	Dekanaat	1559-1596 Dekanaten	1596-1801 Dekanaten	Dekanaten	Kantonale Pastorijen									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
43	**Hemelveerdegem**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
44	**Herdersem**	Brussel	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
45	**Hermelgem**	zie Nederzwalm														
46	**Herzele**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Aalst	Herzele	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
47	**Hillegem**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
48	**Hofstade**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
49	**Hundelgem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.
50	**Iddergem**	Brabant	G'bergen	Ninove	Aalst	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
51	**Idegem**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
52	**Impe**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Aalst
53	**Kerkem**	zie Maarke														
54	**Kerksken**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
55	**Kwaremont**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse
56	**Landskouter**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
57	**Lede**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
58	**Ledeberg** (Bisdom Doornik)	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent extra-muros	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Ledeberg	Ledeberg
59	**Leeuwergem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
60	**Lemberge**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
61	**Letterhoutem**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
62	**Leupegem**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
63	**Liedekerke**	Brabant	Halle	Ninove	Aalst	Asse	—	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse
64	**Lieferinge**	Brabant	Halle	Ninove	St.-Pieters-L.	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
65	**Lombeek (Borcht)**	Brabant	Halle	Ninove	St.-Pieters-L.	Halle	—	St.-Pieters-L.	St.-Pieters-L.	St.-Kw.-Lennik	St.-Kw.-Lennik	St.-Kw.-Lennik	St.-Kw.-Lennik	St.-Kw.-Lennik	St.-Kw.-Lennik	St.-Kw.-Lennik
66	**Maarke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Oudenaarde
67	**Massemen**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Denderm.	Wetteren	Denderm.	Denderm.	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren
68	**Mater**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
69	**Meerbeke**	Brabant	Halle	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
70	**Meilegem**	Brussel	Aalst	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
71	**Melden**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
72	**Melle**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Ledeberg	Oosterzele
73	**Melsen**	Brussel	Aalst	Deinze	Deinze	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
74	**Mere**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
75	**Merelbeke**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Ledeberg	Oosterzele
76	**Mespelare**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Denderm.	Dendermonde	Denderm.	Denderm.	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde
77	**Michelbeke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
78	**Moerbeke**	Brabant	Halle	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
79	**Moorsel**	Brussel	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
80	**Moortsele**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
81	**Munkzwalm**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
82	**Munte**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
83	**Nederboelare**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
84	**Nederbrakel**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel

1	Parochies 2	Kamerijkse Periode (tot 1559) (Bisdom Kamerijk)		Mechelse Periode (1559-1801)		Gentse Periode (vanaf 1801)										Huidige Kantons
						1802		Dekanaten in 1845	Dekanaten in 1847-1852	Dekanaten in 1875	Dekanaten in 1909	Dekanaten in 1912	Dekanaten in 1913	Dekanaten in 1919	Dekanaten vanaf 1920 tot op heden	
		Aartsdiakonaat 3	Dekanaat 4	1559-1596 Dekanaten 5	1596-1801 Dekanaten 6	Dekanaten 7	Kantonale Pastorijen 8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
85	**Nederename**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
86	**Nederhasselt**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
87	**Nederzwalm**	Brussel	Aalst	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.
88	**Neigem**	Brabant	Halle	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
89	**Nieuwenhove**	Brabant	Halle	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
90	**Nieuwerkerken**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
91	**Ninove**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
92	**Nukerke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Oudenaarde
93	**Okegem**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
94	**Onkerzele**	Brabant	Halle	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
95	**Oombergen**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
96	**Oordegem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Aalst
97	**Oosterzele**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
98	**Opbrakel**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
99	**Ophasselt**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
100	**Orroir**	Brabant	St.-Brixius	behoorde tot Kamerijk		Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse
101	**Ottergem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
102	**Outer**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
103	**Overboelare**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
104	**Parike**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
105	**Paulatem**	Brussel	Aalst	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.
106	**Pollare**	Brabant	Halle	Ninove	G'bergen	G'bergen	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove
107	**Ressegem**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Aalst	Herzele	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
108	**Roborst**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.
109	**Ronse**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse
110	**Rozebeke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.
111	**Rozenaken**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse
112	**Ruien**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse
113	**Schelderode**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
114	**Scheldewindeke**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Oosterzele	Oosterzele
115	**Schendelbeke**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
116	**Schoonaarde**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Denderm.	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Aalst
117	**Schorisse**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
118	**Semmerzake**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
119	**Serskamp**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Denderm.	Wetteren	Denderm.	Denderm.	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren
120	**St.-Antelinks**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	Aalst	Herzele	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
121	**St.-Blasius-Boekel**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
122	**St.-Denijs-Boekel**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
123	**St.-Goriks-Oudenhove**	Brabant	G'bergen	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
124	**St.-Kornelis-Horebeke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
125	**St.-Lievens-Esse**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
126	**St.-Lievens-Houtem**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
127	**St.-Maria-Horebeke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb

1	Parochies 2	Kamerijkse Periode (tot 1559) (Bisdom Kamerijk)		Mechelse Periode (1559-1801)		Gentse Periode (vanaf 1801)										Huidige Kantons 17
						1802		Dekanaten in 1845	Dekanaten in 1847-1852	Dekanaten in 1875	Dekanaten in 1909	Dekanaten in 1912	Dekanaten in 1913	Dekanaten in 1919	Dekanaten vanaf 1920 tot op heden	
		Aarts-diakonaat 3	Dekanaat 4	1559-1596 Dekanaten 5	1596-1801 Dekanaten 6	Dekanaten 7	Kantonale Pastorijen 8	9	10	11	12	13	14	15	16	
128	**St.-Maria-Latem**	Brussel	Aalst	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb
129	**St.-Maria-Lierde**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
130	**St.-Maria-Oudenhove**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem.
131	**St.-Martens-Lierde**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
132	**Smeerebbe**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
133	**Smetlede**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Aalst
134	**Steenhuize**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Ronse	Nederbrakel	Ronse	G'bergen	Geraardsbergen	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel	Nederbrakel
135	**Strijpen**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
136	**Teralfene**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Asse	—	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse	Asse
137	**Velzeke**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
138	**Viane**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
139	**Vlekkem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst
140	**Vlierzele**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Aalst
141	**Vloerzegem**	zie Smeerebbe														
142	**Volkegem**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde
143	**Voorde**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
144	**Vurste**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Oosterzele	Zottegem	Gent	Gent	Gent	Gent	Gent	Ledeberg	Oosterzele	Oosterzele
145	**Waarbeke**	Brabant	Halle	Ninove	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
146	**Wanzele**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Oordegem	Aalst	Aalst	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Aalst
147	**Welden**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	Oudenaarde	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb	St.-Maria-Horeb
148	**Welle**	Brussel	Aalst	Ninove	Aalst	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
149	**Westrem**	Brussel	Aalst	Ninove	Oordegem	Denderm.	Wetteren	Denderm.	Denderm.	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren	Wetteren
150	**Wichelen**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Aalst	Aalst	Denderm.	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Aalst
151	**Wieze**	Brussel	Aalst	Aalst	Aalst	Denderm.	Dendermonde	Denderm.	Denderm.	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde	Dendermonde
152	**Wijlegem**	gehucht onder St.-Denijs-Boekel														
153	**Woubrechtegem**	Brabant	G'bergen	Ninove	G'bergen	Aalst	Herzele	Ninove	Ninove	Ninove	Ninove	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
154	**Zandbergen**	Brabant	Halle	Ninove	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
155	**Zarlardinge**	Brabant	G'bergen	G'bergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	G'bergen	G'bergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen	Geraardsbergen
156	**Zegelsem**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb.	St.-Maria-Horeb	St.-Maria-Horeb.
157	**Zonnegem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Aalst	Herzele	Aalst	Aalst	Aalst	Aalst	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele	Herzele
158	**Zottegem**	Brussel	Aalst	Oosterzele	Oordegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem	Zottegem
159	**Zulzeke**	Brussel	Pamele	Ronse	Ronse	Oudenaarde	Oudenaarde	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Ronse	Oudenaarde

De gegevens waaruit de hierbovenstaande retrospectieve lijst is samengesteld werden grotendeels genomen uit gedrukte bronnen.
Als vergelijkingsmateriaal, om de juistheid van de gegevens te toetsen, beschikten we over een klein deel van het bisschoppelijk archief. Namelijk datgene welk nog op het Seminarie te Gent bewaard wordt (archief vanaf 1802). Het daarvoor daterend archief, berustend op het Rijksarchief te Gent, had ons het meest vergelijkingsmateriaal kunnen leveren, namelijk de dekanale bezoeken. Voor gemeld archief echter is men aan de inventarisatie begonnen. Het gevaar voor onvolledigheid was hier dus groot, reden waarom we van deze raadpleging hebben afgezien.
Onder het aantal parochies in kol. 2 van de hierbovenstaande tabel komen benamingen voor die voor het ogenblik nog voortbestaan als gehucht en gevoegd werden bij een bepaalde gemeente. Meestal waren het kapellen die afhingen van een moederkerk, gewoonlijk de kerk van de gemeente waar ze nu bijgevoegd zijn.

HET LAND VAN AALST

Tweemaandelijks tijdschrift

Voorzitter : Dr H. Vangassen, Steenweg op Denderhoutem, 53, Ninove (tel. (054)316.15).

Beheerder : Albert van Lul, de Nayerlaan, 51, Brussel 19 (tel. (02)44.61.22).

Redaktiesekretaris : E.H. J. de Brouwer, pastorij, Impe (tel. (053)233.61).

Ruil- en recensiedienst : E.H. V. Gaublomme, Kerkstraat, 16, Erembodegem (tel. (053)230.08).

Prijs van het jaarabonnement voor leden : 100 fr., voor steunende leden : 200 fr. en voor ereleden : 500 fr., te storten op de postrekening « Het Land van Aalst », nr 5869.11. Gewoon losnummer (20 fr.) te bestellen bij de beheerder en te storten op voornoemde postrekening.

INHOUD VAN Nr. 5
1959

J. de Brouwer — De molens in het Land van Aalst omstreeks 1575 189

R. de Mette — De zes klokkenspelen van Aalst 214

J. de Brouwer — Bijdrage tot de Geschiedenis van Denderleeuw 217

P. de Meyer — Minderbroeders te Geraardsbergen 225

F. de Tollenaere — *Veran*(d)zaden, een oud boerenwoord uit Zuid-Oost-Vlaanderen 237

J. van Twembeke — De kerkelijke organisatie in het Land van Aalst 238

Aan onze leden ! II

Druk. « De Aankondiger », Dokter De Moorstraat, 6, Aalst. Tel. 248.18.